

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

Nr 12

Wilno, 1 Grudnia 1937 r.

Rok XIV

T R E Ś Ć

Pozycja:	str.	Pozycja:	str.
135. Organizacja roku szkolnego — przysposobie- nie wojskowe	360	146. Odpisywanie z ksiąg inwentarza szkół pow- szecznych przedmiotów zniszczonych . . .	364
136. O nowym wydaniu programu nauki w pań- stwowym gimnazjum ogólnokształcącym z polskim językiem nauczania	360	147. Audycje muzyczne dla młodzieży szkolnej	365
137. Podręczniki dla liceum ogólnokształcącego	360	148. Czasopismo „Rodzina i Dziecko“	366
138. Zaświadczenia dla dyrektorów prywatnych szkół średnich ogólnokształcących	361	149. Państwowe Komisje Egzaminacyjne dla nau- czycieli publicznych szkół powszechnych .	366
139. Zbiórka na Fundusz Szkolnictwa Polskiego Zagranicą	362	150. Konkurs na stanowisko kierownika publicz- nej szkoły powszechnej	367
140. Terminy gimnazjalnych egzaminów doj- rzałości	362	151. Komunikaty	367
141. } Zmiana § 6 zarządzenia Nr II S-4832/37	362	152. CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA	371
142. } w sprawie wynagrodzenia członków komisji egzaminacyjnych za egzamin ukończenia gimnazjum ogólnokształcącego	363	Konferencje rejonowe nauczycieli publicz- nych szkół powszechnych	371
143. } Udział w powiatowych zebraniach perio- 144. } dycznych	364	Organizacja pracy	374
145. Ulgi w opłatach egzaminacyjnych dla kan- dydatów na kierowców pojazdów mechani- cznych	364	Sprawozdanie z konferencji rejonowych ognisk metodycznych	377
		Kronika	385
		Komunikaty nieurzędowe	386
		Spis książek nabytych przez Centralną Bi- bliotekę Pedagogiczną przy Kuratorium Okr. Szk. Wileńskiego	388

135

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO
Warszawa

Dnia 9 listopada 1937 r.

Nr II S—10152/37.

**Organizacja roku szkolnego — przy-
sposobienie wojskowe.**

Okólnik Nr 43 z dnia 12 kwietnia b. r. (II S—2836/37) o organizacji roku szkolnego 1937/38 w szkolnictwie średnim ogólnokształcącym i zakładach kształcenia nauczycieli (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1937 poz. 147) zawiera w części pierwszej (Sprawy szczegółowe. A. Gimnazja ogólnokształcące — ust. 5, str. 181) postanowienie, że w roku szkolnym 1937/38 obowiązują plany godzin w klasach I, II, III i IV gimnazjów państwowych według programu nauki w gimnazjach z polskim językiem nauczania łącznie z uzupełnieniami, wprowadzonymi zarządzeniem o organizacji roku szkolnego 1936/37.

Wyjaśniam, że przez uzupełnienie do zarządzenia o organizacji roku szkolnego 1936/37 należy rozumieć m. in. także te zmiany, które zostały wprowadzone zarządzeniem z dnia 16 października 1936 r. Nr II S—6459/36 w sprawie przysposobienia wojskowego w klasie IV gimnazjum ogólnokształcącego.

Minister:

(—) *W. Świętosławski.*

136

POSTANOWIENIE

**Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego**

z dnia 8 października 1937 r. Nr II Pr—5627/37

**o nowym wydaniu programu nauki w państwowym
gimnazjum ogólnokształcącym z polskim językiem nau-
czania.**

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 5 listopada
1937 r. Nr 13, poz. 389).

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) zatwierdzam nowe wydanie programu gimnazjum państwowego, które się ogłasza równocześnie jako oddzielne wydawnictwo

pt.: Program nauki (tymczasowy) w państwowym gimnazjum ogólnokształcącym z polskim językiem nauczania. Wydanie drugie.

Ukazanie się tego wydania jest spowodowane wyczerpaniem się nakładu wydania z roku 1934 i nie przesądza bynajmniej możliwości wprowadzania udoskonaleń. Wydanie drugie, ogłaszane obecnie, różni się jednak od pierwszego.

- a) włączeniem programu religii rzymskokatolickiej, ustalonego w dniu 1 października 1935 r.;
- b) drobnymi zmianami lub uzupełnieniami, już ustalonymi w zarządzeniach wydanych do chwili obecnej;
- c) ulepszeniami redakcyjnymi i graficznymi.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) *W. Świętosławski.*

137

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—

Dnia 19 października 1937 r.

Nr II Pr—9782/37.

**W sprawie podręczników dla liceum
ogólnokształcącego.**

W związku z licznymi zapytaniami kuratoriów okręgów szkolnych i nauczycielstwa w sprawie ukazujących się obecnie w handlu księgarskim podręczników dla liceum ogólnokształcącego, Ministerstwo przypomina, że zgodnie z rozporządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dnia 14.I.1937 r. Nr II Pr—9354/36 o ocenie i używaniu książek, czasopism i pomocy szkolnych dla szkół powszechnych, szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 1, poz. 4) te tylko podręczniki mogą być używane przez uczniów, które uprzednio uzyskały zatwierdzenie i zostały ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa jako dozwolone do użytku w szkołach.

Dyrektor Departamentu:

(—) *Dr M. Pollak.*

138

O K Ó L N I K Nr 94

z dnia 22 października 1937 r. Nr II S-8497/36

w sprawie zaświadczeń dla dyrektorów prywatnych szkół średnich ogólnokształcących.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W.R. i O.P. z dnia 5 listopada 1937 r. Nr 13, poz. 393).

Na prośbę Zarządu Stowarzyszenia Dyrektorów Polskich szkół średnich prywatnych i samorządowych w sprawie wydawania przez władze szkolne dyrektorom i dyrektorkom tych szkół legitymacyj — zawiadamiam, że zdecydowałem wydawanie zaświadczeń urzędowych o pełnieniu wymienionych funkcji.

Zaświadczenia według załączonego wzoru mogą być wydawane przez Kuratoria Okręgów Szkolnych i Wydział Oświecenia Publicznego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego na życzenie

zainteresowanych osób, o ile osoby te zostały zatwierdzone na stanowisku dyrektorów (ek) prywatnych szkół średnich ogólnokształcących.

Zaświadczenia ważne są na dany rok szkolny, lecz ważność ich może być przedłużana z roku na rok przez wyciśnięcie pieczęci Kuratorium w przewidzianym na to miejscu w zaświadczeniu i wypisanie roku szkolnego, na który przedłuża się ważność zaświadczenia. Po rozwiązaniu stosunku służbowego właściciel zaświadczenia powinien je zwrócić władzy, która ten dokument wystawiła.

Fakt wydania zaświadczenia należy zapisywać w osobnej księdze zaświadczeń.

O powyższym należy poinformować prywatne szkoły średnie ogólnokształcące.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) *W. Świętosławski.*

Miejsce
na
fotografię

Podpis właściciela

W z ó r
do okólnika Nr 94 z 22.X.1937 r.
(II S-8497/36).

Kurat. Okr. Szk. . . . .

Z A Ś W I A D C Z E N I E Nr.....

Kuratorium Okręgu Szkolnego .....

..... zaświadcza,

że p. ....

jest dyrektorem -- przełożoną Prywatnego Gimnazjum i Liceum . . . . .

w . . . . .

..... dn. . . . .

(pieczęć)

(podpis)

Zaświadczenie ważne na rok szkolny

Ważność zaświadczenia przedłuża się na rok szkolny:

19 /	19 /	19 /	19 /
------	------	------	------

139

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO
Warszawa

—o—

Dnia 4 listopada 1937 r.

Nr Prez. — 1076/37

**Zbiórka na Fundusz Szkolnictwa
Polskiego Zagranicą.**

Fundusz Szkolnictwa Polskiego Zagranicą w porozumieniu z Towarzystwem Pomocy Polonii Zagranicznej przystępuje do zorganizowania wzorem lat ubiegłych, tym razem szóstej z rządu, powszechnej zbiórki na cele szkolnictwa polskiego zagranicą w czasie od 15 stycznia do 15 lutego 1938 roku.

Losy ośmiomilionowej rzeszy Polaków, pozostających poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, powinny jak najbardziej obchodzić społeczeństwo polskie w odbudowanym Państwie. W szczególnej mierze winny budzić zainteresowanie losy miliona polskich dzieci i młodzieży narażonych pod obcymi rządami na wynarodowienie. Dla uniknięcia lub przynajmniej zmniejszenia niebezpieczeństwa wynarodowienia niezbędne jest utrzymanie i dalszy rozwój szkolnictwa polskiego za granicą.

W odczuciu potrzeb, którym ma służyć wzmiankowana zbiórka, zezwalam na jej przeprowadzenie, zgodnie z zasadami wyrażonymi w okólniku Nr 80 z 22 sierpnia 1936 r., II P — 5000/36 w sprawie składek w szkołach, a mianowicie może być ona organizowana jedynie wśród rodziców (opiekunów) młodzieży szkolnej, a dobrowolne datki mogą być składane na ręce upoważnionych do tego członków zarządów (opiek szkolnych) czy specjalnych komitetów lub kół rodzicielskich.

Należy również zachęcić pracowników szkolnych, aby wzięli udział w pracach lokalnych Komitetów, a samej akcji nadali charakter wychowawczy, wyjaśniając młodzieży położenie ich rówieśników poza granicami Rzeczypospolitej.

Minister:

(—) *W. Świętosławski.*

140

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO
Warszawa

—c—

Dnia 26 października 1937 r.

Nr. II S—9845/37.

**Terminy gimnazjalnych egzaminów
dojrzałości.**

Gimnazjalne egzaminy dojrzałości w szkołach odbędą się z końcem roku szkolnego 1937/38 w terminie normalnym.

Ze względu na przepisy ust. 1 § 54 Regulaminu gimnazjalnych egzaminów dojrzałości (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 2, poz. 8 z 1926 r.), które dają możliwość powtórzenia egzaminu nie później niż przed upływem dwóch lat, oznajmiam, że egzaminy dojrzałości będzie można powtarzać tylko do końca roku 1940.

Gimnazjalne egzaminy dojrzałości eksternów będą się odbywały również do końca roku 1940 — z tym jednak zastrzeżeniem, że od terminu jesiennego w 1939 r. włącznie będą przeznaczone dla kandydatów, powtarzających egzamin dojrzałości, a zatem osoby, pragnące przystąpić w czasie od września 1939 r. do końca 1940 r. po raz pierwszy do egzaminu dojrzałości, nie będą do egzaminu dopuszczone.

Minister:

(—) *W. Świętosławski.*

141

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO
Warszawa

—o—

Dnia 25 września 1937 r.

Nr II S—8443/37.

**Zmiana p. 6 zarządzenia Nr II S—
4832/37 w sprawie wynagrodzenia
członków komisji egzaminacyjnych
za egzamin ukończenia gimnazjum
ogólnokształcącego.**

Nawiązując do zarządzenia z dnia 26 czerwca 1937 r. Nr II S—4832/37 w sprawie wynagrodzenia członków komisji egzaminacyjnych za

egzamin ukończenia gimnazjum ogólnokształcącego, Ministerstwo zmienia ostatni (6) punkt tego zarządzenia, nadając mu następujące brzmienie:

„Woźni szkół państwowych, o ile są zatrudnieni poza obowiązkowymi godzinami przy odbywaniu egzaminów ukończenia gimnazjum ogólnokształcącego, otrzymują za każdą godzinę 0,50 zł“.

Okólniki Nr 3 z dnia 9 stycznia 1932 r. (II S—22099/31) i Nr 35 z dnia 13 marca 1934 r. (II S—1480/34) w sprawie wynagrodzenia członków maturalnych komisji egzaminacyjnych w szkołach średnich ogólnokształcących—uchyla się.

Podsekretarz Stanu:

(—) *Jerzy Ferek Bleszyński.*

142

ZARZĄDZENIE

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 19 listopada Nr II-39951/37.

Na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 listopada 1937 Nr II-S. 9437/37, powiadamiam, że wynagrodzenie członków komisji egzaminacyjnych za pracę przy przeprowadzeniu egzaminów dojrzałości abiturientów gimnazjum staroego ustroju i eksternów należy wypłacać w/g norm ustalonych zarządzeniem z dnia 26.VI.1937 r. Nr II S—4832/37.

Za Kuratora O. S. Wil.:

(—) *J. Lubojacki*

Naczelnik Wydziału.

OKAŻ CZYNNNE ZAINTERESOWANIE

**LOSEM MŁODZIEŻY I ZŁÓŻ OFIARĘ,
NA JAKĄ CIĘ STAĆ.**

143

MINISTERSTWO

SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Nr GL. 5c—3.

Warszawa

Dnia 20 października 1937 r.

**Udział w powiatowych zebraniach
periodycznych.**

Do

**Ministerstwa Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego**

Zdarzają się coraz częściej przypadki, że w przewidzianych w art. 13 i 65 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 19.I.1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr 80, poz. 555 ex 1936 r.) zebraniach periodycznych powiatowych, których skład i zadania bliżej zostały określone w §§ 22 i 23 rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 2.VII.1931 r. o stanowisku wojewodów i starostów jako przedstawicieli Rządu (Dz. U. I. P. Nr 66, poz. 546), nie bierze udziału znaczna część naczelników władz i urzędów administracji niespolonej.

Zjawisko to występuje również w powiatach granicznych, gdzie potrzeba kontaktu władz jest szczególnie silna.

Jako powód nieobecności bywa podawana choroba lub nawał pracy. W pierwszym wypadku winien być naczelnik zastąpiony przez zastępcę, w drugim zaś wypadku, ponieważ termin zebrania bywa podawany dłuższy czas na przód i zebrania odbywają się najwyżej 2 razy w roku, istnieje możliwość zapobieżenia temu przez odpowiednie rozplanowanie zajęć.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych prosi o wydanie odpowiednich w tym względzie zarządzeń i powiadomienie o ich treści.

Dyrektor Gabinetu Ministra:

(—) *Hausner.*

144

O K Ó L N I K

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 20 listopada 1937 r. Nr I-40444/37.

do PP. Inspektorów Szkolnych w Okręgu

w sprawie udziału w powiatowych zebraniach
periodycznych.

Na podstawie pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 14.XI.1937 r. Nr BP-25723/37 podaję do wiadomości powyższe pismo Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 20.X.1937 r. Nr GL-5c—3 w sprawie udziału w powiatowych zebraniach periodycznych z wyjaśnieniem, że w interesie szkolnictwa leży uczestniczenie we wspomnianych zebraniach.

Za Kuratora O. S. Wil.:

(—) *J. Lubojacki.*

Naczelnik Wydziału.

145

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO
Warszawa
—o—

Dnia 6 października 1937 r.

Nr II S—8944/37.

**Ulgi w opłatach egzaminacyjnych
dla kandydatów na kierowców po-
jazdów mechanicznych.**

Nawiązując do pisma z dnia 12 czerwca 1937 r. Nr II S-4422/37 Ministerstwo podaje do wiadomości, że nauczyciele prowadzący akcję motoryzacyjną, którzy pragną uzyskać ulgi w opłacie egzaminacyjnej powinni odnosić się bezpośrednio do Automobilklubu Polski w Warszawie, Aleja Szucha 10, załączając do podania zaświadczenie Dyrekcji zakładu, w którym nauczyciel prowadzi akcję motoryzacyjną.

Dyrektor Departamentu:

(—) *Dr M. Pollak.*

146

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO
Warszawa
—o—

Dnia 29 września 1937 r.

Nr I R—6919/37.

**Odpisywanie z ksiąg inwentarza
szkół powszechnych przedmiotów
zniszczonych.**

Ministerstwo wyjaśnia, że zatwierdzenie wniosków kierowników publicznych szkół powszechnych w sprawie odpisywania z ksiąg inwentarzowych przedmiotów zniszczonych oraz w sprawie postępowania z przedmiotami zbędnymi, stanowiącymi własność Skarbu Państwa, a zakwalifikowanymi i oszacowanymi komisyjnie, należy do kompetencji Inspektorów Szkolnych, o ile wartość ogólna szacowanego inwentarza nie przekracza kwoty zł 300. Gdy wartość inwentarza, będącego przedmiotem protokołu komisji kwalifikacyjnej, przekracza 300 zł — odnośne wnioski zatwierdza Kuratorium.

Jednocześnie Ministerstwo wyjaśnia, że w miejscowościach szkolnych, oddalonych od siedzib władz skarbowych, w skład komisyj, o których mowa w § 2 przepisów, obowiązujących przy sprzedaży, wymianie lub odstąpieniu przedmiotów zbędnych oraz odpisaniu z ksiąg inwentarzowych przedmiotów zniszczonych, dołączonych do okólnika Ministerstwa z dnia 31 maja 1930 r. (Nr I Prez-3452/30 — Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6, poz. 92), może wchodzić zamiast przedstawiciela władzy skarbowej przedstawiciel urzędu gminnego.

Naczelnik Wydziału:

(—) *A. Nowak.*

**ZAPISUJMY SIĘ NA CZŁONKÓW
TOWARZYSTWA POPIERANIA BUDOWY
PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH!**

147

O K Ó L N I K

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 27 października 1937 r. Nr O-38361/37

do PP. Dyrektorów państwowych gimnazjów ogólnokształcących, liceów ogólnokształcących i pedagogicznych w Okręgu

w sprawie audycji muzycznych dla młodzieży szkolnej.

Nawiązując do okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr 103 z dnia 9 października 1936 r. (II.S-7215/36 (Dz. Urz. K. O. S. W. Nr 11 z dn. 1 listopada 1936 r.) w sprawie organizacji audycji muzycznych w państwowych gimnazjach ogólnokształcących, oraz w związku z okólnikiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr 76 z dnia 21 lipca 1937 r. (II.S-5659/37) w sprawie organizacji audycji muzycznych w państwowych liceach ogólnokształcących i pedagogicznych — zwracam uwagę, iż Organizacja Ruchu Muzycznego (Warszawa, ul. Mazowiecka 7 m. 22) w bieżącym roku szkolnym, będzie w dalszym ciągu prowadzić swą działalność na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego na zasadach następujących:

1. O. R. Muz. obejmie 18 miast: Augustów, Baranówce, Oszmianę, Postawy, Słonim, Suwałki, Świeciany, Świsłocz, Szczuczyn, Wilejkę, Wilno, Wołkowysk, Dzisnę, Grodno, Lidę, Mołodeczno, Nieśwież i Nowogródek.

2. Objazdy O.R.Muzu będą zorganizowane 4—5 razy w ciągu roku do każdego wyżej wymienionego miasta.

3. Wykonawcami audycji będą wybitne siły artystyczne.

4. Opłata ryczałtowa za każdą audycję szkolną będzie wynosiła 50 zł. Oprócz tego trzeba będzie udzielać artystom bezpłatnej gościny (lokal, wyżywienie) podczas ich pobytu w danym mieście. W wypadku, gdy będzie się odbywał także, oprócz audycji szkolnej, w tych samych dniach koncert publiczny dla miejscowego społeczeństwa, obowiązek udzielenia artystom bezpłatnej gościny spadnie na organizatorów koncertu publicznego.

5. Wynikające z organizacji koszty mogą być pokrywane z opłat wejściowych przez Komitety Rodzicielskie, Opieki Szkolne, Samorządy Miejskie itp.

6. Biorąc pod uwagę okoliczność, iż audycje muzyczne stanowią jeden z obowiązujących punktów programu nauczania w gimnazjach i liceach, będą one musiały być organizowane dla całej szkoły, dla wszystkich uczniów bez wyjątku.

7. O.R.Muz. zajmie się całkowicie zorganizowaniem objazdu i opłaci honoraria oraz podróz artystów — wykonawców, wyznaczy w porozumieniu się z odnośnymi osobami, wskazanymi przez Dyrekcje szkół (w zależności od warunków), termin wieczornego koncertu publicznego dla miejscowego społeczeństwa, wyznaczy dzień i godzinę(ny) audycji, opracuje programy, nadesłane dla ewentualnego wykorzystania tekst objaśnień audycji itp.

8. Odpowiedzialnymi organizatorami audycji będą P. P. Dyrektorzy gimnazjów i liceów, którzy mogą wyznaczyć osobę spośród personelu nauczycielskiego dla technicznego zorganizowania audycji, o czym powiadomią Kuratorium i O.R.Muz.

9. W miastach większych, jak np. Wilno, Grodno, gdzie jest więcej szkół, dyrekcje, po porozumieniu się, wyznaczą jedną osobę, z którą O.R.Muz. będzie korespondował co do organizacji audycji dla wszystkich gimnazjów i liceów w danym mieście. Nazwisko osoby tej należy również podać do wiadomości Kuratorium i O.R.Muz.-u.

10. Osoba wyznaczona do organizacji audycji przeprowadzi korespondencję z O.R.Muzem, wyszuka odpowiednią do audycji salę, sprowadzi fortepian, zajmie się jego nastrojeniem, zawiadomi szkoły o terminie(nach) audycji, porozumie się z prelegentem(ami), co do wygłoszenia lub przeczytania objaśnień audycji, zaopiekuje się artystami od chwili ich przyjazdu itp.

11. Osoba wyznaczona do organizowania audycji muzycznych winna: a) niezwłocznie, odwrotną pocztą, odpowiadać na listy O.R.Muzu, gdyż od tego zależeć będzie sprężystość akcji, wymagającej precyzyjnego ustalenia terminów ze względu na rozkłady kolejowe i konieczność objazdu szeregu pobliskich miast podczas jednego wyjazdu O.R.Muzu, b) osoba wyznaczona do organizacji audycji w przeciągu trzech dni po odbyciu audycji prześle honorarium w wysokości zł 50 za każdą audycję na konto P.K.O. Nr. 18670 dla „Towarzystwa Wydawniczego Muzyki Polskiej“. (Honorarium to nie może być łączone z opłacaniem wieczornego publicznego

koncertu, co do którego należy się osobno porozumieć z O.R.Muzem).

Wobec tego, że audycje muzyczne dla liceów, ze względu na ich charakter symfoniczny, będą dosyć kosztowne, wskazane jest, by w miastach, w których jest kilka liceów, audycje były organizowane w jednej większej sali wspólnie dla wszystkich liceów.

W razie niemożliwości zorganizowania audycji muzycznej o programie dla liceów ze względu na zbyt małą ilość uczniów, brak odpowiednich sił artystycznych, orkiestry symfonicznej, chórów, dużej sali itp., uczniowie liceów mogą korzystać z audycji muzycznych dla gimnazjów lub z audycji radiowych, organizowanych we czwartki o godz. 11.15—11.40 specjalnie dla liceów.

Celem unormowania w przyszłości akcji organizowania audycji muzycznych, celem jej przeglądu i poczynienia statystyki, polecam przesłać do Kuratorium w terminie do 10 czerwca 1938 r. sprawozdania z audycji muzycznych według niżej podanego wzoru:

1. Miejsowość.
2. Ilość odbytych audycji muzycznych w gimnazjum (podać daty, tematy, ilość obecnych uczniów, wymienić wykonawców).
3. Ilość odbytych audycji muzycznych w liceum (podać daty, tematy, wykaz wykonawców, ilość obecnych na audycji uczniów).
4. Ilość wysłuchanych audycji muzycznych radiowych, przeznaczonych wyłącznie dla gimnazjów (we czwartki godz. 11.15—11.45).
5. Ilość wysłuchanych audycji muzycznych, przeznaczonych wyłącznie dla liceów (we czwartki godz. 11.15—11.45).
6. Uwagi nasuwające się Dyrekcji o odbytych audycjach (ich wartość artystyczna, reagowanie młodzieży, przeszkody, braki w organizacji itp.).

Za Kuratora O. S. Wil.:

(—) *J. Lubojacki*
Naczelnik Wydziału.

**ZAPISZ SIĘ NA CZŁONKA
TOWARZYSTWA P. B. P. S. P.**

O K Ó L N I K

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 19 listopada 1937 r. Nr II—38565/37

do P.P. Inspektorów Szkolnych i Dyrektorów wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie czasopisma „Rodzina i Dziecko“.

Na podstawie pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 17 października 1937 Nr II-1938/37 przypominam komunikat umieszczony w Dzienniku Urzędowym Kuratorium O. S. Wil. z dnia 1 czerwca 1937 r. Nr 6—7, poz. 87 w sprawie czasopisma „Rodzina i Dziecko“ i zwracam uwagę na wartości wychowawcze wspomnianego miesięcznika. Zwłaszcza Koła Rodzicielskie powinny się żywo zainteresować tym pismem, które dostarcza ciekawych artykułów, mogących być przedmiotem rozważań nie tylko jednostek, lecz także zespołów rodzicielskich (patronatów oraz zebrań ogólnych).

Za Kuratora O. S. Wil.:

(—) *J. Lubojacki*
Naczelnik Wydziału.

PAŃSTWOWE

KOMISJE EGZAMINACYJNE

dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych.

Na podstawie § 3 zarządzenia Pana Ministra W. R. i O. P. z dn. 14.XII.1928 r. (Dz. U. M. W. R. i O. P. Nr 1 z 1929 r. poz. 3) Pan Kurator Okr. Szk. Wil. dodatkowo mianował na okres czasu do dnia 31.VIII.1938 r., na Członków Komisji Egzaminacyjnej dla nauczycieli publ. szkół powszechnych z obwodów szkolnych:

a) słonimskiego i baranowieckiego z siedzibą Komisji w Słonimie p. Stanisława Chruściela — Inspektora Szkolnego w Słonimie — zastępcą prezesa,

b) nieświeckiego z siedzibą Komisji w Nieświeżu, p. Zenona Szpakowskiego, p. o. kierownika publ. szk. powsz. w Derewnie — członkiem Komisji, p. Stanisława Janczewskiego,

naucz. publ. szk. powsz. w Żydowicach — członkiem Komisji, p. Artura Weretyńskiego, p. o. kier. publ. szk. powsz. w Nowym Świerzniu — członkiem Komisji, p. Adama Rzymkiewicza, p. o. kier. publ. szk. powsz. w Siniawce — członkiem Komisji;

c) lidzkiego i szczuczyńskiego z siedzibą Komisji w Szczuczynie p. Władysława Malewskiego, Podinspektora Szkolnego w Lidzie, i p. Bolesława Wawerysa, Podinsp. Szk. w Szczuczynie — członkami Komisji;

d) oszmiańskiego, wileńsko-trocckiego i m. Wilna, z siedzibą Komisji w Wilnie, p. Józefa Zdralewicza, Inspektora Szkolnego w Oszmianie, p. Mariana Woźniaka, Dyrektora Liceum w Trokach i p. Franciszka Króla, nauczyciela Państw. Pedagogium w Wilnie — członkami Komisji;

e) brasławskiego i głębockiego z siedzibą Komisji w Dziśnie, p. Józefa Starzyka, Inspektora Szkolnego w Głębokiem — zastępcą Prezesa, p. Witolda Mickiewicza, kierownika publ. szk. powsz. w Brasławiu — członkiem Komisji;

f) święciańskiego i postawskiego z siedzibą Komisji w Święcianach, p. Feliksa Jelca, Podinspektora Szkolnego w Święcianach, — członkiem Komisji;

g) nowogródzkiego i wołożyńskiego z siedzibą Komisji w Nowogródku, p. Antoniego Stelmacha, Inspektora Szkolnego w Wołożynie, p. Adama Filonika, Podinspektora Szkolnego w Wołożynie — członkami Komisji;

h) suwalskiego, z siedzibą Komisji w Augustowie, p. Mariana Konarzewskiego, Podinspektora Szkolnego w Suwałkach — członkiem Komisji;

i) grodzieńskiego, z siedzibą Komisji w Grodnie, p. Józefa Mierczyńskiego, kierownika publ. szk. powsz. w Mostach — członkiem Komisji;

j) wołkowyskiego, z siedzibą Komisji w Świsłoczy, p. Zygmunta Bussowskiego, kierown. publ. szk. powsz. w Rosi i p. Stanisława Lipowskiego, kierown. publ. szk. powsz. w Krzemienicy — członkami Komisji.

150

KONKURS

na stanowisko kierownika publicznej szkoły powszechnej.

Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego ogłasza niniejszym konkurs na stanowisko kierownika publicznej szkoły powszechnej w powiecie stołpeckim.

W Nowym Świerzniu, gminy świrżeńskiej, szkoła 5-kl. mieści się w budynku własnym, odległym od miasta Stołpce o 3½ km, od stacji kolejowej o 5 km. Przy szkole 1,56 ha ziemi.

O stanowisko to ubiegać się mogą kandydaci, posiadający pełne kwalifikacje zawodowe oraz odpowiadający wymaganiom art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dn. 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 104, poz. 873).

Podania należy udokumentowane winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego (przez Inspektora Szkolnego w Nieświeżu) w terminie do dnia 30 od daty wyjścia niniejszego Dziennika Urzędowego.

151

KOMUNIKATY.

Księża Wizytatorzy rejonowi religii rz. - kat. w szkołach powszechnych.

Prócz Ks.Ks. Wizytatorów, uprawnionych do wizytowania szkół wszelkiej kategorii na terenie całej Archidiecezji Wileńskiej (Dz. Urz. K. O. S. W. Nr 6—7 z dn. 1.VI.37 r.) Ksiądz Arcybiskup Metropolita Wileński wyznaczył na poszczególne rejony w powiatach następujących Wizytatorów:

1. Ks. prob. Nikodem Aborowicz — w par. Olkieniki, Orany i Połuknia.

2. Ks. prob. Henryk Hlebowicz — w par. Troki, Stare Troki, Rykonty, Landwarów i Biała Waka.

3. Ks. prob. Seweryn Janowski — w par. Rudniki i Jaszuny.

4. Ks. dziek. kan. Stan. Miłkowski — w par. Niemenczyn, Kalwaria i Podbrzezie.
5. Ks. prob. Witol Banczer — w par. Balin-
gródek, Sużyny i Jęczmieniszki.
6. Ks. prob. Stan. Szczemirski — w par.
Olany, Mejszagoła, Dukszty i Rzesza.
7. Ks. Stan. Tracewski — w par. Suderwa,
Szyłany i Korwie.
8. Ks. prob. Leonard Rodziewicz — w par.
Szumsk, Rukojnie, Miedniki i Turgiele.
9. Ks. Obremski Józef — w par. Taborysz-
ki, Onżadów, Rudomino, Porudomino i Czarny
Bór.
10. Ks. dziek. Jan Sielewicz — w par. Gier-
wiaty, Michaliszki, Świranki i Kiemieliszki.
11. Ks. prob. Piotr Niemycki — w par. Wor-
niani i Ławaryszki.
12. Ks. prob. K. Zacharzewski — w par.
Bystrzyca, Bujwidze, Mickuny i Ostrowiec.
13. Ks. dziek. Walerian Holak — w par.
Oszmiana, Soły, Holszany, Żuprany, Murowana
Oszmianka i Cudzieniszki.
14. Ks. prob. Józef Chomski — w par. Kre-
wo, Boruny, Bohdanów, Graużyszki i Narwili-
szki.
15. Ks. prob. Kurpis-Garbowski — w par.
Daukszyski, Węślawnięta, Smorgonie i Gu-
dohaj.
16. Ks. dziek. prał. Karol Lubianiec — w
par. Mołodeczno, Radoszkowice, Kraśne, Cho-
żów, Lebedziew, Bienica, Łosk i Baturyn.
- 16a. Ks. prob. Stan. Żuk — w par. Raków,
Dubrowy, Gródek, Chołchła, Oborek i Horodzi-
łowo.
17. Ks. dziek. Śnieżko-Błocki — w par. Wi-
lejka, Wojstom i Kurzeniec.
18. Ks. prob. Aleks. Lubecki — w par. Ol-
kowice, Dołhinów, Ilia i Kościeniewice.
19. Ks. prob. Kaz. Doroszkiewicz — w par.
Krzywice, Spas i Budślów.
20. Ks. dziek. Bol. Teżyk — w par. Para-
fianów, Dokszyce i Duniłowice.
21. Ks. prob. Feliks Kaczmarek — w par.
Wołkołata, Wesołucha, Hruzdowo i Postawy.
22. Ks. prob. Bol. Maciejowski — w par.
Zadziew, Drozdowszczyzna, Miadzioł, Woropa-
jewo i Łuczaj.
23. Ks. dziek. Ant. Zienkiewicz — w par.
Głębokie, Dzierkowszczyzna, Konstantynów,
Królewszczyzna, Zaszczesle, Udział, Mosarz
i Borejki.
24. Ks. prob. Stef. Ostaniewicz — w par.
Bobrowszczyzna, Jazno, Czerniewice, Dzisna
i Hołomyśl.
25. Ks. prob. Jan Romejko — w par. Pro-
zoroki, Zadoroże i Łużki.
26. Ks. dziek. Franciszek Kuksewicz — w
w par. Hermanowice, Szarkowszczyzna, Druja,
Zamosze i Idołta.
27. Ks. prob. St. Elias — w par. Ikazń,
Leonpol i Borodzienicze.
28. Ks. prob. Józef Woźniak — w par. No-
wy-Pohost i Miory.
29. Ks. dziek. Miecz. Akrejć — w par. Sło-
bódka, Bielmont i Dalekie.
30. Ks. prob. St. Kuderewski — w par.
Plussy, Brasław, Urbany i Mieżany.
31. Ks. prob. Ant. Aktanarowicz — w par.
Tylża, Dryświaty, Gajdy, Smołwy i Kozaczyzna.
32. Ks. prob. Marcelli Słupiński — w par.
Widze, Rymszany, Opsa, Pelikany i Dukszty
kolejowe.
33. Ks. prefekt Piotr Stupkiewicz — w par.
Dukszty.
34. Ks. dziek. Józef Dubietis — w par. Łyn-
tupy, Twerecz, Wasiewiczze, Mielegiany, Cejki-
nie i Przyjaźń.
35. Ks. prob. K. Szyłejko — w par. Świę-
ciany, Hoduciszki, Strunojcie i N. Święciany.
36. Ks. prob. Bol. Bazewicz — w par. Kor-
kożyszki, Powiewiórka, Podbrodzie i Kołtyniany.
37. Ks. prob. Jan Mianowski — w par. Dau-
gieliszki, Porynga, Połusze i Łyngmiany.
38. Ks. dziek. Józef Zero — w par. Świr,
Zaświrze, Szemietowszczyzna, Kluszczyzna, Że-
ładź i Konstantynów.
39. Ks. prob. Romuald Dronicz — w par.
Żodziszki, Wiszniew, Daniuszew i Niestaniszki.
40. Ks. dziek. Dom. Gajlusz — w par. W.
Soleczniki, Małe Soleczniki, Werenów, Konwa-
liszki, Gieranony i Dziewieniszki.
41. Ks. prob. Leon Ławcewicz — w par.
Bieniakonie, Butrymańce, Osowo i Hermaniszki.
42. Ks. dziek. Jan Moczulski — w par. Ej-
szyszki, Raduń, Podborze, Koleśnik i Wołda-
ciszki.

43. Ks. prob. Czesław Szejn — w par. Nacza, Pielasa i Dubicze.

44. Ks. dziek. kan. H. Bojaruniec — w par. Lida, Słobódka, Trokiele, Kirianowce, Gawie i Zyrmuny.

45. Ks. prob. W. Łaban — w par. Minojty, Niemen, Różanka, Krupa, Nieciecz, Jelna, Waszkiewicz i Bielica.

46. Ks. prob. Jan Moroz — w par. Szczuczyn, Żołudek, Iszczoła, Skrzybowce i Białohruda.

47. Ks. dziek. Ignacy Cyraski — w par. Wasiliszi, Wawiórka, Zabłoc, Sobakińce i Lack.

48. Ks. prob. Alf. Borowski — w par. Nowy Dwór, Dziembrów i Ostryna.

49. Ks. dziek. Ildf. Bobicz — w par. Iwie, Łazduny, Dudy, Lipniszki, Traby i Surwiliszki.

50. Ks. prob. A. Udalski — w par. Wołożyn, Bakszty, Zabrzezie, Wiszniew, Juraciszki i Sobotniki.

51. Ks. dziekan Józef Sawicki — w par. Zdzięcioł, Dworzec, Mołczadź i Rędzinowiczyszczyna.

52. Ks. prob. St. Baranowski — w par. Rohotna, Skrundzie i Ruda Jaworska.

53. Ks. dziek. F. Kafarski — w par. Słomin, Wysock, Nowopolna, Żyrowice, Dereczyn i Albertyn.

54. Ks. prob. Jan Ślemp — w par. Byteń, Łukonica, Sielawicze i Dziewiątkowicze.

55. Ks. dziek. Jerzy Żamejć — w par. Wołkowysk, Białowieża, Narewka, Krzemienica, Szydłowicze, Hniezno, Swisłocz i Mścibór.

56. Ks. prob. Józef Ławrynowicz — w par. Porozowo, Podorosk, Łysków, Międzyrzecz, i W/Łopienica.

57. Ks. prob. Benedykt Borkowski — w par. Zelwa, Rohoźnica, Strubnica, Piaski i Roś.

58. Ks. dziek. kan. Albin Jaroszewicz — w par. Grodno, Indura, Kopciowszczyzna, Kwasówka, Hoża, Przewałka, Druskieniki i Jeziory.

59. Ks. prob. Bol. Wołejko — w par. Rotnica, Kabele, Marcinkańce i Porzecze.

60. Ks. prob. Bol. Gawrychowski — w par. Żydomla, Kozłowicze, Kaszubińce i Nowa-Ruda.

61. Ks. dziek. Miecz. Radziszewski — w par. Łunna, Mosty, Wołpa, Mikielewsczyzna, Repla, Zaniewicze i W. Eysymonty.

62. Ks. dziek. Alf. Zienkiewicz — w par. Krynki, W. Brzostowica, M. Brzostowica, Werekki, Usnarz, Jałówka i Szudziałów.

* * *

O niedozwoleniu do użytku w szkołach jako podręcznika książki pt.: J. Lechicka „Historia“.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zawiadomiło, że w książce p. t.: J. Lechicka „Historia“. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, określenie: „Podręcznik dla I klasy liceum“ zostało umieszczone bez uzyskania dozwolenia Ministerstwa, wymaganego w § 20 rozporządzenia z dnia 14 stycznia 1937 r. o ocenie i używaniu książek dla szkół (Dziennik Urzędowy Ministerstwa W. R. i O. P., Nr 1, poz. 4).

Zgodnie z powyższym rozporządzeniem książka ta nie może być używana w szkołach jako podręcznik. (Nr II Pr-15644/37).

* * *

Termin ubiegania się o pożyczkę oddłużeniową.

Pan Prezes Rady Ministrów celem zakończenia akcji oddłużeniowej funkcjonariuszów państwowych ustalił termin, do którego mogą być wnoszone podania o pożyczki oddłużeniowe na dzień 31 grudnia 1937 r.

Nr BP 36824/37.

* * *

Odczyty propagandowe w szkołach średnich ogólnokształcących.

Ministerstwo Spraw Wojskowych (Kierownictwo Marynarki Wojennej) zamierza w okresie zimowym b. r. zorganizować w większych miastach Polski zebrania względnie odczyty dla młodzieży najwyższej klasy szkół średnich ogólnokształcących.

Zebrań te byłyby organizowane przez ogniwa Ligi Morskiej i Kolonialnej, na których oficerowie marynarki wojennej wygłaszali by referaty, propagujące wstępowanie do Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej.

Z uwagi na cel wymienionych powyżej zebrań i odczytów, jako jeden ze środków, zdążających do podniesienia obronności Państwa, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zaleca jak najdalej idące poparcie tej akcji pod warunkiem, iż zamierzone zebrańia i odczyty propagandowe będą się odbywały poza obowiązującymi lekcjami szkolnymi.

Min. W. R. i O. P. Nr II-S 9719/37.

* *
*

Szkoły Rolnicze.

W dniu 15 stycznia 1938 roku rozpocznie się nauka w następujących szkołach przysposobienia rolniczego:

w Antonowie, pow. oszmiański, pocz. Boruny,

w Berdówce, pow. lidzki, pocz. Berdówka,

w Bukiskach, pow. wileńsko-trocki, pocz. Wilno I,

w Grzybowie, pow. słonimski, pocz. Słonim,

w Kuszelewie, pow. nowogródzki, pocz. Kuszelewo,

w Łazdunach, pow. wołyński, pocz. Juraciszki,

w Łuczaju, pow. postawski, pocz. Łuczaj,

w Opsie, pow. brasławski, pocz. Opsa,

W szkołach przysposobienia gospodyń wiejskich:

w Antowilu, pow. wileńsko-trocki, pocz. Wilno I.

w Bereźnie, pow. stołpecki, pocz. Mir,

w Kukowie, pow. suwalski, pocz. Suwałki,

w Różance, pow. szczuczyński, pocz. Różanka-Pacowska,

w Święcianach, pocz. na miejscu,

oraz na kursie ogrodniczo-przetwórczym koedukacyjnym przy Państwowym Żeńskim Gimnazjum Krawieckim w Grodnie.

Nauka w tych szkołach trwa 11 miesięcy (do 15 grudnia). Szkoły te są przeznaczone dla młodzieży wiejskiej w wieku od 16 do 24 lat,

która zamierza poświęcić się pracy na roli, przede wszystkim na własnych gospodarstwach. Zgłoszenia przyjmują i informacji udzielają kierownictwa poszczególnych szkół.

* *
*

O filmach p. t. „Królowa Wiktorja“, „Bohaterowie morza“ i „Trafalgar“.

Ministerstwo W. R. i O. P. zwraca uwagę na filmy: „Królowa Wiktorja“, „Bohaterowie morza“ i „Trafalgar“, jako zasługujące na obejrzenie przez młodzież szkolną ze względu na swe wartości wychowawcze i pouczające.

Film „Bohaterowie morza“ nadaje się zarówno dla młodzieży szkół powszechnych, jak i średnich, film „Królowa Wiktorja“ zasługuje na obejrzenie przez młodzież szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych, film „Trafalgar“ głównie dla młodzieży liceów. (Nr Szt.-3555/37).

* *
*

„Młody Spółdzielca“.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zatwierdziło do użytku wyższych klas szkoły powszechnej i niższych gimnazjum czasopismo „Młody Spółdzielca“ — przewodnik dla spółdzielni uczniowskich.

„Młody Spółdzielca“ wydawany od r. 1936, pragnie pokierować pracą spółdzielni uczniowskich, zgodnie z zasadami spółdzielczości i zaleceniami władz szkolnych. „Młody Spółdzielca“ prowadzi przede wszystkim szeroko rozwinięty dział praktyki. Strona praktyczna bowiem sprawa jeszcze kłopoty zarówno dzieciom, pracującym w zarządach, jak i nauczycielom, opiekunom spółdzielni uczniowskich.

Zamieszczane instrukcje obejmują rachunkowość, pracę wewnętrzną, działalność społeczno-wychowawczą, różne działy, jak introligatorstwo i fryzjerstwo. Obok instrukcji „Młody Spółdzielca“ zamieszcza liczne opisy i przykłady działalności spółdzielni uczniowskich nadsyłane przez dzieci, oddziaływując przykładem z samego życia na spółdzielnie. W każdym numerze czasopisma, równoległe do prac spółdzielczych młodzieży, przedstawiane są podobne przejawy działalności spółdzielczej wśród dorosłego pokolenia.

Dział ogólny, uwzględniający artykuły, opowiadania, nowele i wiersze zasilają swymi pracami wybitni pisarze dla młodzieży, jak Maria Dąbrowska, Janusz Korczak, Gustaw Morcinek, Edward Szymański, Władysława Kiślańska, dr Władysława Hoszowska i inni.

„Młodego Spółdzielcę“ powinna przenieść każda spółdzielnia uczniowska. Okazowe egzemplarze wysyła się bezpłatnie. Adres redakcji: Warszawa 12, Grażyny 13.

* * *

Komunikaty o wydawnictwach.

Ministerstwo zatwierdziło do bibliotek uczniowskich w gimnazjach i liceach ogólnokształcących wydawnictwa:

1) *Mazurek S.*, „**Spadochron. Jego budowa i zastosowanie**“. Warszawa 1936 r. Cena zł 3.

2) *Mizgier-Chojnacki W.*, „**Sport spadochronowy**“. Warszawa 1936 r. Cena zł 1.

3) *S. Brenk*, „**Balonem LOPP nad morze Białe**“. Wydawnictwo LOPP do nabycia w Ośrodku Propagandy LOPP. w Białymstoku, ul. Sienkiewicza 28 a. Cena zł 2,50.

* * *

Ministerstwo zaleciło wydawnictwo p. t.: *K. Pietkiewicz*, **Nauka jazdy na nartach**. Podręcznik metodyczny dla nauczycieli, uczniów i samouków. Skład Główny „Nasza Księgarnia“, Warszawa — do bibliotek nauczycielskich i zatwierdziło do bibliotek uczniowskich.

Nauka jazdy na nartach K. Pietkiewicza przeznaczona do bibliotek nauczycielskich i uczniowskich ze wszystkich podręczników narciarstwa jest najodpowiedniejszą dla celów szkolnych, uwzględnia bowiem w największym stopniu potrzeby szkół w zakresie narciarstwa.

Sprecyzowanie zadań nauczania, staranny dobór ćwiczeń, dostosowanych do okresów rozwojowych młodzieży szkolnej oraz zgodność z wymaganiami programu, to największe wartości książki. Cennym również uzupełnieniem jest rozdział, traktujący o obozownictwie, ekwipunku, higienie, pierwszej pomocy, zaprawie narciarskiej oraz sprzęcie narciarza.

Całą książkę cechuje jasność i zwięzłość układu oraz znajomość potrzeb szkoły. Pod względem językowym i stylistycznym nie ma usterek, to samo dotyczy strony zewnętrznej wydawnictwa.

* * *

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

KONFERENCJE REJONOWE.

(Szkolnictwo powszechne).

Nie ulega wątpliwości, że dalsze kształcenie się zawodowe nauczycielstwa jest ważnym czynnikiem w potęgowaniu wartości pracy dydaktyczno-wychowawczej w szkole, co ma oczywisty wpływ na podnoszenie się kultury mas społecznych.

Otrzymane w szkole średniej i zakładach kształcenia nauczycieli przygotowanie naukowo-zawodowe, oraz sama praktyka szkolna bez badawczego spojrzenia na nią, bez wymiany myśli z towarzyszami wspólnego warsztatu pracy i bez zapładniania umysłu nowymi zdobyczami pedagogiki i psychologii dziecka — z pewnością nie wystarcza nauczycielowi współczesnej szkoły, choćby z tej tylko przyczyny, że toczące się szybko życie naszych czasów stwarza nowe potrzeby, nowe zagadnienia i wymaga nowych sposobów ich rozwiązywania.

Może w żadnym innym zawodzie nie zrozumiano prawdy o konieczności pogłębiania się tak wyraźnie, jak wśród nauczycielstwa szkół powszechnych. Wyrazem tego jest duża dynamika ogółu nauczycielskiego w poszukiwaniu dróg i form pracy samokształceniowej, tak jednostkowej jak i zbiorowej, oraz masowy istotnie front tej pracy.

Jedną z form dalszego kształcenia się, posiadającą już swoją tradycję, a nawet swoje kryzysy, są t. zw. konferencje rejonowe, które i dziś obok wielu zwolenników mają też zdecydowanych przeciwników.

Spośród licznych argumentów, przytoczonych zwykle przeciwko konferencjom rejonowym, praktyka potwierdza szczególnie słuszność twierdzenia, że forma konferencyj skostniała, przeszła w szablonową organizację, niezdolną już dziś sprostać wymaganiom nauczycieli. Nie potrzeba jednak zbyt głębokiego zastanowienia się nad sprawą, by przyjść do przekonania, że wady wspomniane nie tkwią immanentnie i nierozzerwalnie w samej istocie konferencyj rejonowych, lecz są raczej wynikiem konserwatyzmu dawnych, ongiś bardzo pożytecznych, a dziś istotnie przestarzałych wzorów. Istotą bowiem konferencyj rejonowych

nie jest ich program formalny (lekcje, referat, dyskusja, komunikaty), lecz sama konferencja, t. j. zebranie ludzi o pokrewnych zainteresowaniach zawodowych, chcących wymienić poglądy na istotne zagadnienia swej pracy, szukających wspólnie środków do przezwyciężenia trudności i podniesienia wzwyż poziomu wychowania i nauczania.

Nie pozbawiony podstaw jest też zarzut, odnoszący się do kosztów podróży i znacznych trudów, gdy nauczycielstwo przyjeżdża na konferencje z dalszych miejscowości. Nic jednak łatwiejszego, jak zorganizować rejony konferencyjne mniejsze i skrócić przez to drogę uczestnikom, a jako miejsce konferencji obrąć punkt centralny rejonu, posiadający możliwie dogodne warunki pracy i dojazdu.

Mniej uzasadnione są obawy niektórych nauczycieli, zwłaszcza szkół III stopnia, o to, że wspólne konferencje nauczycieli szkół wszystkich stopni organizacyjnych nie mogą ze względu na różne programy i różną organizację pracy wzbudzić dostatecznie silnych zainteresowań ogółu uczestników konferencji. Przede wszystkim program szkół powszechnych, mimo formalnego zróżniczkowania, jest w istocie jeden dla wszystkich szkół, a zagadnień wspólnych szkołom wszystkich stopni organizacyjnych tak dużo, że sprawy specjalne i wybitnie charakterystyczne dla szkół tego, czy innego stopnia, stanowią mały jedynie ułamek ogółu interesujących problemów. Lecz i te zagadnienia specjalne, np. organizacja pracy cichej w szkołach o jednym nauczycielu, mają często tak doniosłe znaczenie dla praktyki we wszystkich szkołach, że głębsze poznanie ich przyniesie z pewnością korzyść ogółowi uczestników konferencji. Zresztą dla przepracowania zagadnień wyraźnie własnych mają szkoły wyżej zorganizowane znakomity teren na zebraniach rad pedagogicznych.

Zwolennicy konferencji rejonowych uważają, że mają one przewagę nad innymi formami doksztalcania się, ponieważ:

1. Wspólna praca większej ilości osób, znających się i mających mniej więcej to samo środowisko pracy, łatwo może doprowadzić do ustalenia zasadniczych trudności, napotykanych w szkole, oraz ułatwić przez wymianę zdań i celowo prowadzonych poszukiwań znalezienie skutecznych środków zaradczych.

2. W konferencjach rejonowych może dość często uczestniczyć inspektor szkolny, a udział

jego, jako czynnika o większym doświadczeniu pedagogicznym, dysponującego dużym materiałem obserwacyjnym, zebrany w czasie wizytacji i na innych konferencjach rejonowych, jest w wielu wypadkach b. pożyteczny.

3. Na konferencje rejonowe można od czasu do czasu zaprosić instruktorów ministerialnych i okręgowych, którzy prowadząc lekcje pokazowe, omawiając najważniejsze trudności, napotykaną przy realizowaniu programów poszczególnych przedmiotów i odpowiadając na postawione indywidualnie pytania, mogą jako fachowcy wyświetlić wiele wątpliwości i zapobiec niepowodzeniom.

Ze stanowiska inspektora szkolnego konferencje rejonowe mogą być ważnym środkiem w zakresie podnoszenia poziomu wychowawczego i dydaktycznego w obwodzie. Konferencje rejonowe stanowią w praktyce niemal jedyny teren bezpośredniego zetknięcia się inspektora z większą liczbą nauczycieli, gdzie on występuje nie jako czynnik nadzoru szkolnego, ale wyłącznie jako czynnik doradczy, a przede wszystkim współdziałający w pracach grona nauczycielskiego. Na konferencjach tych, zwłaszcza pierwszych w roku, inspektor szkolny może zaznaczyć nauczycielstwo z rocznym planem pracy inspektoratu w dziale pedagogicznym. Plan ten, budowany z reguły na podstawie dostrzeżonych w czasie wizytacji, a często powtarzających się braków i niedociągnięć, lub zakładający przepracowanie nowych, ważnych aktualnie zagadnień, zorientuje nauczycielstwo poszczególnych rejonów w tematach prac, które wysuwają się na czoło w danym roku szkolnym. Nie przesądza to oczywiście wysunięcia przez rejon własnych, istotnie ważnych zagadnień do przepracowania.

Stopień zainteresowania się konferencjami rejonowymi uczestników, a zatem i skuteczność prac tam prowadzonych, zależy głównie od dobrej organizacji konferencji, doboru rzeczywiście ważnych i praktycznie użytecznych tematów, oraz od wytworzenia sprzyjającej pracom twórczym atmosfery na konferencjach.

Oparcie na tych, czy innych zasadach organizacyjnych konferencji rejonowych należy oczywiście do członków danego rejonu. Spostrzeżenia jednak, zebrane w naszym Okręgu Szkolnym, pozwalają na wysnucie wniosku, że najkorzystniejszą jest organizacja, która zabezpiecza:

1. Planowość i ciągłość prac konferencyj przez cały rok, polegająca na zaprojektowaniu tematów na wszystkie konferencje w roku, przy czym tematy wybrane łączą się w pewną ideologiczną całość, związaną bądź jednym przedmiotem, bądź pokrewieństwem zagadnień.

2. Aktywny udział wszystkich członków w pracach konferencyj. Chodzi o to, by ustalony na konferencję temat nie był opracowywany i przygotowany przez wybranych tylko referentów, lecz przez wszystkich uczestników rejonu. W tym celu wszyscy członkowie albo opracowują całość tematu, albo dzielą między siebie jego fragmenty, jeśli zagadnienie na to pozwala. Tematem np. są prace pisemne dzieci, — wówczas pewna grupa może opracować ćwiczenia, zmierzające do opanowania ortografii, inne grupy pisanie opowiadań, opisów, streszczeń, listów itp.

3. Przesunięcie głównego ciężaru prac konferencyj na okresy między jedną a drugą konferencją. Wybrane zagadnienie bywa rozważane i opracowywane przy własnym warsztacie pracy, a spostrzeżenia i doświadczenia zbierane i notowane jako materiał sprawozdawczy i dyskusyjny na konferencję. Pożądane jest przywożenie ze sobą na konferencję (jeżeli to oczywiście wpływa z natury opracowywanego zagadnienia) prac dzieci, obrazujących skuteczność pewnych nowych, stosowanych w szkole zabiegów (prace pisemne dzieci, rysunki, roboty, pomysły, pomoce naukowe itp).

Pomoc literatury pedagogicznej może być przy opracowywaniu poszczególnych zagadnień, jako czynnik zwracający uwagę w określonym kierunku, celowa i pożyteczna, lecz istotą przygotowania materiału do konferencji jest szereg uporządkowanych, własnych doświadczeń i spostrzeżeń w codziennej pracy szkolnej. Tu leży kapitalna podstawa omawianej organizacji konferencyj rejonowych.

Przygotowując się w ten sposób do konferencyj rejonowych, zdobywa nauczyciel badawczą postawę w swej pracy, wpływającą zdecydowanie dodatnio na jego samopoczucie i wyniki jego wysiłków. Panuje bowiem u nas jeszcze dotąd przekonanie, że własne nasze pomysły i próby rozwiązań choćby drobnych zagadnień, jeśli nie znajdują one potwierdzenia w pisanych księgach pedagogicznych, lub jeśli w jakimś piś-

mie pedagogicznym autor inaczej na daną rzecz patrzy, są mało warte, a może i niewłaściwe, i dlatego zastępuje się je chwytami cudzymi, często nie dość zrozumiałymi, lub zgoła nas nie przekonywującymi. Jest to skromność szkodliwa. Pamiętać należy, że nauczyciel wychowuje i uczy przede wszystkim samym sobą, własną swoją indywidualnością. Wzbogacanie więc swej osobowości wypracowanymi przez siebie i skontrolowanymi co do skuteczności zabiegami, to sprawa dla każdego wychowawcy niezmiernie ważna. Zarówno treść, jak i forma oddziaływania pedagogicznego wówczas jest w pełni skuteczna, gdy wypływa z głębokiej wiary wychowawcy w potrzebę i skuteczność tego działania.

4. Niezbyt przeładowany porządek dzienny konferencji. Lepiej jest przepracować gruntownie jedno zagadnienie, aniżeli kilka, lecz powierzchownie i z pośpiechem. Ośrodkiem pracy konferencji przy omówionym wyżej ujęciu stają się sprawozdania i dyskusja nad przygotowanym tematem. Lekcja niekiedy jest niezbędna, czasem tylko pożądana jako ilustracja dyskusowanego zagadnienia, czasem zaś może być nawet zbyteczna. Również referat znajduje tylko wtedy usprawiedliwienie, gdy jest syntetycznym ujęciem przepracowanego tematu i przeprowadzonej dyskusji, nie ma zaś wcale uzasadnienia jako opracowanie indywidualne jakiegoś zagadnienia, do którego ogół słuchaczy nie jest przygotowany i które nie wiąże się logicznie z całością danej konferencji.

O konieczności i pożytku współpracy rejonów konferencyjnych z inspektoratem szkolnym przy wyborze tematów była już mowa. Ustalając tematy prac na cały rok, trzeba mieć koniecznie skonkretyzowaną ich treść, kierunki badań i cel, do którego prace mają zmierzać. Zdarza się nieraz, że mgliste ujęcie tematów fatalnie odbija się na ich opracowywaniu.

A jednak ani najdokładniej przemyślany wybór tematów, ani najlepsza organizacja nie zapewni konferencjom pożądanego owocu, jeśli zabraknie czynnika najważniejszego, a mianowicie zespolonej woli tworzenia lepszych form pracy, jeśli zabraknie atmosfery dźwignięcia na wyższy poziom działalności człowieka, — człowiek bowiem, jak słusznie twierdzi grecki mędrzec, jest miarą wszystkich spraw.

ORGANIZACJA PRACY.

(Zajęcia praktyczne dla dziewcząt).

I.

Ogólne wytyczne organizacji pracy.

Racjonalna organizacja pracy jest podstawą należytej realizacji programu, oraz niezbędnym środkiem do wyrobienia w młodzieży następujących wartości:

- a) sprawności w umiejętnym i szybkim opanowywaniu zasad danej gałęzi wiedzy,
- b) maksimum wydajności pracy w danej jednostce czasu,
- c) konsekwentnej i logicznej umiejętności w uszeregowywaniu podstawowych i pomocniczych środków pracy,
- d) poczucia estetyki, ład i porządku, będącego podwaliną kultury życia,
- e) należytej postawy psychicznej.

Wartości te każdy osiągnąć może i musi przez umiejętne i drobiazgowie wniknięcie we wszystkie szczegóły dobrze ujętej organizacji pracy. Jest to niewątpliwie zadanie duże. Nie mniej, żadne wytyczne nie są w stanie ująć je w należyte i wyczerpujące wskazówki, o ile organizator nie zdaje sobie sprawy, że jego indywidualność jest jedynym motorem, wprawiającym w ruch wszystkie sprężyny, zmierzające do osiągnięcia wytyczonego celu. Młodzież jest żywą, pełną temperamentu masą — tłumem, nad którym nauczyciel musi umieć panować, wnikać w jego psychikę, trzymać rękę na pulsie jego wszystkich drgnień i poruszeń. Masa ta w zetknięciu z przedmiotem i środkiem często lekceważonej pracy nabiera zapału i tężyzny wówczas tylko, gdy widzi nad sobą autorytet, umożliwiający jej sprawne i szybkie przekształcanie nadmiaru energii w rzeczy naprawdę twórcze i wartościowe. Nieład i brak organizacji pogłębiają uczucia lekceważenia — stwarzają zamęt i prowadzą do wręcz oplakanych wyników. Autorytetem i dobrą organizacją wyrabiamy u młodzieży należyłą postawę psychiczną, oraz przeświadczenie, że praca, jej forma i miejsce, to pewne sanktuaria, które należy cenić i pojmować jako coś, co stanowić będzie integralną część całego jej życia. Takie, lub inne warunki — wygody, względnie niewygody przy organizowaniu pracy nie mają znaczenia. Zmysł organizacyjny jest wszystkim. Wszelkim niedoma-

niom można zaradzić w najelementarniejszy nieraz sposób. Prawdziwy „głód“ ładu organizacyjnego przeszkód nie zna. A jak sama młodzież reaguje na poruszone zagadnienia, najlepiej wyraża przeprowadzona na ten temat ankieta. Otóż w dziewięćdziesięciu pięciu procentach okazało się, że — acz z trudem przychodzące, nie mniej istotne — poczucie dobrze spełnionego obowiązku jest wewnętrzną radością uczennic. Stwierdzić należy, że młodzież rozumie doskonale, czym jest ład i rygor, oraz związana z tym wydajność pracy. I chociaż często nie potrafi tego wyrazić, nie mniej w wynikach pracy obserwuje daleko idące zmiany. Chęć chodzenia po linii najmniejszego oporu jest i będzie jej udziałem zawsze. Ale po to ją uczymy, po to doskonalimy, ażeby do tego nie dopuszczając, ażeby przyzwyczajenie stało się jej drugą naturą, ażeby zgłębiała zasady życia, lecz nigdy nie ślizgała się po jego powierzchni. Tak jest wszędzie, gdzie rządzą ład, sprawność i rygor, oraz miękki, a w miarę potrzeby krótki nakaz. Jeżeli do dojrzałego człowieka mówi się krótko: „baczność“, to młodą istotę, która zdaje sobie sprawę, że prowadzimy ją tylko ku dobremu, nie możemy wiecznie tylko zachęcać i rozpieszczać, względnie mówić: „proszę stanąć na baczną“, gdyż ani czas, ani ilość dzieci, ani ogrom pracy nie sprzyjają temu. Sumienie nauczyciela jest najlepszym sędzią, a wyniki jego pracy najlepszym sprawdzianem, czy tego rodzaju zasady organizacji są twórcze i czy prowadzą do celu. Młodzież musi umieć myśleć. Z owych, zaledwie czterdziestu pięciu minut lekcyjnych — zabaw i swobód robić nie wolno. Na dodatkowe wyładowywanie nadmiaru temperamentu młodzież posiada, jakże wiele dni wolnych — wakacje, święta, dni uroczyste, godziny popołudniowe, przerwy i tyle, tyle innych, a niespodziewanych wypadków, kiedy formalnie nie robi nic. Jakiż ogrom energii musimy umieć wyzwolić w młodzieży, ażeby wypełnić w czasie nauki wymagania programu i osiągnąć cele zamierzone.

II.

Organizacja pracy w pracowni.

Pracownia jest jednym z warunków decydujących o powodzeniu i wynikach pracy. Poszczególne sale muszą mieć specjalne przeznaczenia w zależności od rodzaju zajęcia. I tak, musi być: a) sala technik dodatkowych; b) sala

szycia, c) składnica materiałów i prac, d) szatnia, e) pokój nauczyciela. Obecna szczupłość sal wymaga, aby je urządzano jak najekonomiczniej, z uwzględnieniem wymienionego podziału. Sprawy te wyczerpująco normuje „Poradnik Ministerialny“.

Przechodząc do organizacji pracy w pracowni, należy szczegółowo obmyśleć i opracować te zagadnienia, które mają bezpośredni związek z: a) pracownią jako terenem pracy, b) przedmiotem i c) środkiem pracy. A więc:

1. racjonalne rozmieszczenie narzędzi, umożliwiające szybki kontakt z warsztatem i materiałem, stosownie do ich formy i rodzaju,

2. także uszeregowanie rysunków, projektów i pomocy naukowych,

3. zgrupowanie materiałów w pobliżu warsztatów stosownie do rodzaju,

4. znormalizowanie zasad przechowywania prac podstawowych i dodatkowych,

5. estetyczne i kompozycyjne rozmieszczenie wymienionych przedmiotów i środków pracy,

6. wciągnięcie całej młodzieży do systematycznego zaznajamiania się z urządzeniem pracowni oraz wzajemnego przygotowywania sobie materiałów i narzędzi do lekcji,

7. wciągnięcie wszystkich do bezwzględnej współodpowiedzialności w zachowaniu porządku w czasie lekcji, w sprzątaniu po skończonej pracy — w najbliższym otoczeniu swego miejsca, z pozostawieniem osobom wyznaczonym roli czynnika dozorującego i odpowiedzialnego za powierzoną sobie całość,

8. zaprowadzenie systemu wchodzenia i opuszczania pracowni parami, z zachowaniem jak najgłębszej ciszy,

9. stanowczy zakaz przynoszenia jakichkolwiek strzępów i przedmiotów (teczek, książek itp.), nie mających związku z tematem lekcji,

10. zabronienie wnoszenia czegokolwiek i pod jakimkolwiek pozorem z pracowni.

Ostatni punkt jest bodajże jednym z najważniejszych i w zasadzie dotyczy samych prac. Praca musi być pozostawioną przez uczennicę na warsztacie, a nauczyciel po stwierdzeniu jej stanu, postępu i tożsamości, zezwala porządkowym na umieszczenie w miejscu ku temu przeznaczonym. Jest to warunek kardynalny, który decyduje o wartości pracy, jej indywidualnym i istotnym wykonywaniu przez uczennicę, oraz stosunku młodzieży do pracy, nauczyciela i szkoły. Nieprzestrzeganie go podważa cel ist-

nienia samego przedmiotu, a cały gmach poczytań pedagogicznych może runąć bezpowrotnie, czyniąc zeń nikomu niepotrzebny balast.

III.

Organizacja pracy przedlekcyjnej.

Nauczyciel musi wchodzić do klasy z wyraźnie wypracowanym celem. Musi umieć zdawać sobie sprawę, dokąd prowadzi młodzież i czego od niej ma wymagać. Każdy jego krok, każde słowo, każdy ruch i każda czynność muszą być ważne równoważnikiem celu.

Wstępne czynności pomocnicze dotyczące przebiegu lekcji, jak: a) rozdział materiałów, b) form, c) narzędzi i ich zbiórka, d) przygotowanie maszyn, e) kontrola nad porządkiem w szafach, składach i całością, f) zachowanie ogólnej powagi i skupienia — jest powierzane ze względów czysto wychowawczych samej młodzieży z tym, że każda uczennica przejdzie wszystkie szczeble i rodzaje dyżurów w określonym czasokresie.

Wytyczne przygotowawcze dla nauczyciela dałyby się streścić w następujących punktach:

a) teoretyczne opracowanie jednostki metodycznej,

b) jej przebieg i technika organizacyjna,

c) umiejętne powiązanie i wplecenie teorii, oraz momentów wychowawczych do toku pracy.

IV.

Organizacja pracy lekcyjnej.

Wytyczną do organizacji pracy lekcyjnej, poza ogólnymi wskazówkami programu, byłyby zagadnienia wyżej poruszone, oraz indywidualne metody nauczyciela. Metoda nauczania zajęć praktycznych, jako przedmiotu zupełnie swobodnego, zamykającego w sobie ściśle określone zadania i cele, opiera się na umiejętności w stosowaniu całego szeregu technik, w rezultacie których winno się otrzymać sumę wyników, dla każdego z poszczególnych szczebli nauczania. Przy czym przedmioty zalecane w programie do wykonania są zazwyczaj orientacyjnymi. Elastyczność w ich doborze jest więc wyraźną i pozostawioną indywidualności tak nauczyciela jak i ucznia.

Wytyczne organizacyjne w wykonaniu przedmiotu jako całości byłyby następujące:

a) pokaz modelu gotowego i jego omówienie, względnie akceptacja i omówienie projektu ucznia,

b) szkicowe, lub materiałowo-zastępcze wypracowanie formy, mającej być wykonaną,

c) dokładne omówienia diagramu,

d) wypracowanie pomiarowe (przy szyciu pomiaru w tkaninie, na manekinie i uczennicy. W różnych technikach — wymiar przedmiotu wykonywanego i jego części składowych),

e) omówienie pomiarów i ich kontrola przez nauczyciela,

f) dostosowanie wypracowań pomiarowych do form (przy szyciu do form osobistych uczennicy),

g) skontrolowanie zgodności form z pomiarem,

h) jakościowo - ilościowe wyznaczenie materiału stosownie do formy (przy szyciu wydzielenie tkaniny przez przypięcie do niej formy),

i) wyznaczenie narzędzia i omówienie jego ekonomii (szybkie działanie, sprawność itp.), oraz omówienie ekonomii zużycia czasu, materiału i przestrzeni,

j) zastępcze spajanie materiałów (w szyciu — fastryga, przy różnych technikach — w lutowaniu zastępcze łączenie drutem, przy drzewie śrubą prasową itd.),

k) ponowne sprawdzenie zgodności pomiarów i form z ewentualnym uwzględnieniem niezbędnych poprawek,

l) spajanie i wzmacnianie trwałe (przy szyciu zszywanie na maszynie, przy różnych technikach — lutowanie, nitowanie, klejenie itp.),

ł) wykończenie i nadanie wyglądu estetycznego (w szyciu, pranie, prasowanie, przybranie itp., w technikach dodatkowych politurowanie, oksydowanie, galwanizacja, szlifowanie, malowanie itp.),

m) ostateczna kalkulacja czasu, ceny i ocena indywidualna (karta robocza),

n) uzgodnienie formy wypracowanej z rysunkiem technicznym.

Wymienione wytyczne do organizacji lekcji, razem wzięte, stanowią jednostkę metodyczną, która nie mogąc być, siłą faktu, zrealizowaną na jednej lekcji, jest rozbijaną na cząstki składowe, i zależnie od wielkości wykonywanego przedmiotu, realizowaną jest na kilku go-

dzinach lekcyjnych. Zatem i każda z tych części składowych musi być rozwijaną tak, ażeby sama w sobie stanowiła też jednostkę metodyczną. Bez względu więc na wielkość jednostka metodyczna zawsze musi zawierać w sobie następujące przesłanki: a) część wstępną, umiejętnie nawiązującą do lekcji ubiegłej, jednakże bez uciekania się do pytań w formie: „co było na lekcji poprzedniej?“, b) część środkową z przedmiotem wykonywanym jako jądrem i szeregiem niezbędnych ćwiczeń dalszych, i c) część końcową, syntetyzującą całość przerobionego tematu na jednej lekcji.

W całości kształt wykonywania przedmiotu musi być wpleciona teoria, bez rozwijania jej jednak w specjalny wykład. Wpłataną teorią musi uwzględniać następujące zagadnienia:

a) jakość i rodzaj materiałów zasadniczych, oraz ich pochodnych,

b) pochodzenie materiałów, zagadnienia gospodarcze, przemysłowo - handlowe, lokalne i ogólne (regionalizm),

c) ekonomia ceny i wytrzymałości materiału,

d) estetyka barw,

e) organizacja pracy indywidualnej i zbiorowej,

f) momenty wychowawcze.

Zagadnienia te mogą być traktowane jako rozwinięcia poszczególnych punktów metodycznych. Dobrze zorganizowana praca lekcyjna nie może pominąć ważnych momentów wychowawczych. Stale ma na uwadze, jakże ważną, psychiczną postawę młodzieży. Zagadnienia takie wpłata w tok lekcji, bez uciekania się do tonu moralizatorskiego.

V.

Wartości i cele ogólne organizacji pracy.

Młodzież musi być przyspasabianą wszechstronnie tak, ażeby w momentach nagłych i decydujących przedstawiała sobą siłę zdolną do działań samodzielnych lub zastępczych w najróżnorodniejszych ośrodkach i terenach pracy. Zadaniem dobrej organizacji pracy jest stworzenie warunków sprzyjających należytemu rozwojowi żywiołowo występującej u młodzieży potrzeby działania. Konsekwencją jej jest rozwój duchowy. W ślad za tym rozwija się zręczność, spostrzegawczość, pomysłowość i jak najdalej

idąca zaradność. Wola, wytrwałość i sumiennosc działania zorganizowanego kształci i wysubtelnia zmysł realizmu, uczy obserwacji życia i pracy zespołowej. Całokształt tych pojęć daje miarę wychowania ucznia i obywatela świadomego celów własnych, narodu i państwa. Życie i szkoła muszą zmniejszać rażącą pomiędzy sobą odległość, przez nagięcie się szkoły do potrzeb życia. Dobrze zorganizowana praca rolę jej pogłębia i prowadzi na nowe tory. Wpływ organizacji pracy na rozwój poczucia ładu, estetyki i porządku pociąga za sobą ustawiczne narastanie kultury narodowej — kształci przyszłych organizatorów i miłujących ład twórców. Organizacja i dozór nad higieną, postawą ciała i rozwojem mięśni dopełniają całokształtu zagadnienia. Należyte zorganizowanie pracy i dobre uszeregowanie jej pierwiastków, jakimi są: drzewo, metal, szkło, tkanina, barwa i jej estetyka oraz warsztat i narzędzie, a nadto odpowiednie ułożenie porównawczych metod zwiedzania ośrodków pracy, byłyby uzupełnieniem niniejszego tematu.

Rozwój przemysłu, motoryzacji i techniki wojennej, a wraz z tym obowiązujące wszystkich poczucie zmysłu i postawy bojowej nie może zastać młodzieży niedołęznej, nie znającej najelementarniejszych zasad obchodzenia się z materiałem i narzędziem, oraz złączonej z tym dyscypliny organizacyjnej — poczucie ładu i hierarchicznej współodpowiedzialności za działanie tak indywidualne, jak i zbiorowe.

Potęga kultury i cywilizacji danego narodu mierzy się jego formą organizacyjną. Potężnym i dyktującym jest nie ten, kto wiecznie bierze z ogólnego dorobku ludów, lecz ten, kto najwięcej daje.

Organizując pracę i wychowując w niej młodzież winniśmy o tym pamiętać.

Regina-Julia Bańkowska.

TOWARZYSTWO P. B. P. S. P.

WALCZY Z CIEMNOTĄ!

SPRAWOZDANIE Z REJONOWYCH KONFERENCYJ OGNISK METODYCZNYCH.

(Szkolnictwo średnie ogólnokształcące).

Tegoroczne konferencje rejonowe poprzedziło zorganizowane przez Kuratorium pod przewodnictwem Naczelnika Wydziału przy udziale wizytatorów Wydziału II ogólne zebranie kierowników ognisk i grup metodycznych, na którym poszczególni kierownicy zdawali sprawę ze zjazdów międzyogniskowych oraz przedstawiali plany pracy na rok najbliższy. W dyskusji uzgodniono poglądy i ustalono normy postępowania, przy czym ze strony Kuratorium wysunięto dwa zasadnicze postulaty, a mianowicie: 1) uzgodnienie wszystkich przedmiotów nauki (zwłaszcza w gimnazjum) z wymaganiami nowych programów P. W. oraz dostosowanie nauczania wszystkich przedmiotów do wskazań zawartych w § 2 zarządzenia Ministra W. R. i O. P. oraz Ministra Spraw Wojskowych z dnia 10 września 1937 r. w sprawie organizacji przysposobienia młodzieży szkolnej do obrony kraju, 2) osiąganie wyników przez należyłą organizację pracy nauczyciela i ucznia oraz racjonalną egzekutywę zgodnie z uchwałami powziętymi na ostatniej okręgowej konferencji dyrektorów szkół średnich ogólnokształcących.

W czasie od 3 do 16 listopada b. r. odbyło się 10 rejonowych konferencyj nauczycieli: 1) języka polskiego, 2) języka francuskiego, 3) języka niemieckiego, 4) matematyki, 5) biologii, 6) chemii, 7) fizyki, 8) zajęć praktycznych dla chłopców, 9) zajęć praktycznych dla dziewcząt, 10) rysunków. Starano się (wedle możliwości) zbliżyć do siebie czasowo konferencje przedmiotów pokrewnych (np.: język francuski—niemiecki, lub takich, których uczą często ci sami nauczyciele — zajęcia praktyczne — rysunki — matematyka — fizyka — chemia), by umożliwić w ten sposób zainteresowanym nauczycielom korzystanie z dwóch a nawet trzech konferencyj przy możliwie najdalej posuniętej ekonomii czasu.

W programach konferencyj uwzględniono wyniki dotychczasowej praktyki na odcinku realizacji programów w gimnazjum nowego typu (ze szczególnym uwzględnieniem kl. IV), jak również zagadnienia związane z realizacją

wprowadzanych w życie programów licealnych. W związku z tym znalazły się w programach niektórych konferencji wykłady naukowe, dotyczące nowych lub trudniejszych kwestyj, zawartych w programach licealnych. Uwzględniono ponadto w programach wszystkich konferencji zagadnienia P. W. oraz sprawę osiągania wyników. Poza tym ujawniały programy indywidualne odchylenia, wynikające z charakteru oraz aktualnych potrzeb poszczególnych ognisk względnie grup metodycznych.

Zagadnienia naukowe referowali profesowie względnie asystenci U. S. B. Wykłady naukowe znalazły się w programach konferencji języka polskiego, francuskiego, niemieckiego, biologii, chemii i fizyki. Referaty organizacyjno-programowe i dydaktyczne wygłosili instruktorzy ministerialni (biologia, zajęcia praktyczne, rysunki), kierownicy ognisk względnie grup metodycznych oraz miejscowi i zamiejscowi nauczyciele. W ramach poszczególnych konferencji zorganizowano lekcje przykładowe wraz z dyskusjami, ponadto w pewnych wypadkach wycieczki naukowe (fizyka) oraz wystawy (fizyka, zajęcia praktyczne).

* * *

I.

Konferencja rejonowa nauczycielek zajęć praktycznych dla dziewcząt odbyła się w dniach 3 i 4 listopada przy udziale 25 osób, (w tym 15 zamiejscowych) w lokalu Państwowego Gimnazjum im. E. Orzeszkowej.

Po zagajeniu konferencji przez kierowniczkę grupy p. R. Bańkowską, zreferowała p. Andyszowa zasady zdobienia serwetki kwadratowej i prostokątnego bieżnika, następnie zaś zademonstrowała sposób wykonywania kilku ściegów zdobniczych, które uczestniczki konferencji przerabiały równocześnie na kawałkach lnianego płótna. Omówiono przy tym następujące zagadnienia: a) rozplanowanie pola z zastosowaniem podziału obrotowego i podziału podkreślającego boki płaszczyzny, b) zależność pomiędzy zdobiną, materiałem i narzędziem, c) zależność pomiędzy formą, materiałem a jego przeznaczeniem, d) rozwiązanie narożnika, e) wykańczanie brzegów serwetek, f) kompozycyjny układ motywów, g) kolory i ich wzajemny stosunek.

Następnie wzięły uczestniczki konferencji udział w lekcji szycia, przeprowadzonej w kl. II Pryw. Gimnazjum im. Filomatów. W toku dyskusji wyłoniła się kwestia dowolnego przenoszenia tematów z jednego szczebla nauczania do drugiego. Sprawę tę wyjaśniono w ten sposób, że aczkolwiek tematy poszczególnych szczebli nauczania są elastyczne w doborze, to jednak nie mogą być swobodnie przenoszone z klasy do klasy. Np. temat kl. III nie może być tematem kl. II. Zagadnienia, jakie występują przy poszczególnych tematach, jako mniejsze jednostki metodyczne, są niezmiennie i obowiązują zawsze. Ta sama jednostka metodyczna może występować i w klasie III i w klasie II, ale na zupełnie różnych tematach.

W godzinach popołudniowych w Państw. Gimnazjum im. E. Orzeszkowej przeprowadziła p. Hermanówna ćwiczenia z uczestniczkami konferencji na temat rysunku technicznego, podając przy tym wyjaśnienia, dotyczące formatu arkusza, wartości linii, rzutu, podziału arkusza na ćwiartki, podpisu, pisma, skali itp.

W drugim dniu (4.XI) wygłosiła kierowniczka grupy p. Bańkowska referat p. t.: „Organizacja pracy“, w którym naświetliła należycie zagadnienia: a) ogólnych wytycznych organizacji pracy, b) organizacji pracy w pracowni, c) organizacji pracy przedlekcyjnej, d) organizacji pracy lekcyjnej, e) celów i wartości organizacji pracy *). Po referacie ilustrowała p. Bańkowska poruszane zagadnienia urządzeniami pracowni, składów, szaf materiałowych i narzędziowych, dając ponadto wyjaśnienia, dotyczące: a) rozmieszczania, konserwowania i sprawdzania stanu oraz ilości narzędzi, b) metod sporządzania teczek do prac, c) zasad przechowywania kart roboczych, rysunków technicznych, przygotowywania materiałów do lekcji itp. W toku dyskusji wyłoniła się jako kwestia sporna sprawa „Zeszytów pracy“, którą rozwiązano w tym sensie, że w zajęciach praktycznych zostały zeszyty pracy zniesione, wobec czego nie należy ich stosować.

Następnie przeprowadziły uczestniczki konferencji pod kierunkiem p. Kulety ćwiczenia w utrwalaniu powierzchni metali, zaznajamiając się przy tej sposobności z szeregiem cieka-

*) Referat ten wydrukowano w niniejszym Dzienniku Urzędowym str. 374.

wych metod utrwalania powierzchni metali. Z kolei odbył się przegląd prac uczniów, przywiezionych przez nauczycieli zajęć praktycznych z różnych szkół, oraz pomocy naukowych, wykonanych przez uczniów Państw. Gimnazjum im. A. Mickiewicza.

Na zakończenie wygłosił p. M. Sowiński wykład o skutnictwie, obficie ilustrowany modelami okrętów, żaglowców i ich części. Prelegent zaznajomił uczestników z budową najprostszych modeli, podał do wiadomości odnośną literaturę i zachęcał gorąco do zainteresowania młodzieży modelarstwem okrętowym.

*

II.

Konferencja rejonowa nauczycieli zajęć praktycznych odbyła się w lokalu ogniska (Państw. Gimnazjum im. A. Mickiewicza) w dniach 4 i 5 listopada przy udziale 34 uczestników z całego Okręgu.

Konferencja rozpoczęła się od przeglądu prac uczniowskich, przywiezionych przez uczestników z różnych szkół. W związku z tym ustalono, że przy konstruowaniu przedmiotów należy zwrócić większą uwagę na dobór materiału zarówno pod względem rodzaju jak i odpowiednich wymiarów i unikać zbyt skomplikowanej i fantastycznej formy. Materiały zbyt cienkie (drut, blacha) są łatwe w obróbce, i skutkiem tego dość często przez nauczyciela stosowane. Rezultatem tego jest często efektowna forma, ze względu jednak na wiotkość przedmiot nie może mieć praktycznego zastosowania. Dużą ostrożność należy zachować w łączeniu szkła z innymi materiałami. Szkło jako materiał zbyt kruchy należy łączyć raczej z materiałem trwalszym (metal, drzewo, ebonit itp.). Należy unikać łączenia szkła z jedwabiem i klejenie szkła ze szkłem.

Następnie kierownik ogniska p. Narudzki zademonstrował i omówił przyrząd do sporządzania większych otworów w drzewie, tablice z przykładami formowania i łączenia blachy, oraz poszczególnych etapów obróbki szkła płaskiego i rurek szklanych.

Z kolei p. Kuleta przeprowadził z uczestnikami konferencji ćwiczenia w utrwalaniu powierzchni metali, podkreślając, że należy się przy tym posługiwać środkami łatwo dostępnymi

(wyżarzanie, opalenie olejem, malowanie) a unikać środków zagrażających zdrowiu młodzieży (kwasy i odczynniki trujące). Na zakończenie p. Sowiński z Warszawy zaznajomił uczestników z zasadami budowy modeli skutnicznych, zademonstrował typy modeli, które zostały dotychczas opracowane, omówił sposoby wykonania oraz podał potrzebną literaturę do prowadzenia modelarstwa okrętowego w szkole.

W drugim dniu odbyła się lekcja w kl. I Filii Białoruskiej Państw. Gimnazjum im. J. Słowackiego na temat „Organizacja pracy seryjnej w szkole“. W dyskusji ustalono, że aczkolwiek podstawą nauczania zajęć praktycznych w szkole jest praca indywidualna, to jednak ze względu na duże walory wychowawcze pracy seryjnej należy i ten rodzaj pracy w ciągu roku zastosować. Lekcja tego typu wymaga od nauczyciela dokładnego przemyślenia szczegółów, dotyczących organizacji pracy. Do przeprowadzenia tego rodzaju pracy musi młodzież posiadać już pewne umiejętności techniczne i dlatego pracę seryjną należy prowadzić w drugim półroczu roku szkolnego.

Następnie instruktor ministerialny p. Fr. Buczkowski omówił sprawę organizowania zajęć praktycznych w klasach licealnych. Dużo zależy tutaj od przychylnego ustosunkowania się dyrektorów do tego przedmiotu. W szkołach o różnych typach liceum można młodzież łączyć w pewną grupę. W kl. I uczniowie winni zaznajomić się z rozbieraniem, składaniem i konserwacją roweru; naprawę roweru należy ograniczyć do drobniejszych uszkodzeń. W kl. II uczniowie zaznajomią się z obsługą motorów spalinowych i nauczą się kierowania motocyklem i samochodem. Koszty materiałów pędnych pokrywają uczniowie. Dużą pomoc w nabywaniu sprzętu i materiału okazuje wojsko. Przy staraniu się o materiały pędne należy powołać się na zarządzenie M. S. W. D-twa Broni Panc. Nr 2040/P. M. 252/37 z dnia 29.V. 1937 r.

Min. Komunikacji może przydzielić poszczególnym szkołom wycofane wozy do nauki jazdy i sporządzania przekrojów.

Na zakończenie konferencji zreferował kierownik ogniska szereg spraw organizacyjnych i podał do wiadomości uczestników plan pracy na rok najbliższy.

*

III.

Konferencja rejonowa nauczycieli rysunków odbyła się w dniach 5 i 6 listopada przy udziale 34 osób w lokalu Państw. Gimnazjum im. Kr. Zygmunta Augusta.

Po sprawozdaniu kierownika grupy p. Bodzińskiego z prac za rok ub. omówił instruktor ministerialny p. Buczkowski program nauki rysunku oraz warunki pracy w liceum, poruszając m. in. sprawy opracowania materiału nauczania, urządzenia i zaopatrzenia pracowni oraz zorganizowania biblioteki podręcznej. Z kolei p. Bodziński omówił sprawy rozkładu materiału naukowego, organizacji nauczania oraz metod pracy w liceum, zalecając opracowanie materiału jednostkami metodycznymi z zaznaczeniem ilości godzin na każde zagadnienie w poszczególnych okresach szkolnych. Wskazując na ramowość programu zaznaczył, że nie ma w nim ustalonych tematów, istnieją natomiast zagadnienia do opracowania z uczniami, które doбира nauczyciel zgodnie z jednostką metodyczną. W związku z omawianiem organizacji lekcji zaznaczył prelegent, że lekcja rysunków składa się z 3 części: 1) praca przygotowawcza — dyżurni rozdają materiały, nauczyciel podaje temat i obszernie omawia zagadnienie, posługując się w razie potrzeby rysunkiem na tablicy, 2) właściwa lekcja — uczniowie pracują, a nauczyciel udziela korekty indywidualnej — jeżeli jakiś błąd powtarza się stale, uczniowie przestają pracować a nauczyciel udziela głośnej, ogólnej korekty, 3) omówienie końcowe i zbieranie materiału przez dyżurnych. Lekcja powinna być prowadzona z zegarkiem w ręku, celem uniknięcia niepotrzebnej straty czasu na rzeczy mniej istotne — powinna zaś być zakończona z dzwonkiem. Przy sposobności omawiania organizacji pracy zachęcał prelegent do tworzenia pracowni, a tam gdzie jest to niemożliwe — przynajmniej klas rysunkowych, wskazując przy tym na niezbędną szafę, służącą do przechowywania materiałów i teczek z pracami uczniów.

Referatem p. Wierusz-Kowalskiego oraz kofereratem p. Kuleszy na temat: „Rysunek z natury i poobserwacyjny w klasach licealnych“ zakończono pierwszy dzień konferencji.

W drugim dniu omówił p. Leon Dołżycki, kierownik ogniska rysunkowego w Poznaniu,

metodykę ćwiczeń malarskich na czterech stopniach gimnazjalnych oraz w I kl. licealnej, przeprowadzając równocześnie ciekawe ćwiczenia praktyczne z uczestnikami konferencji, po czym kierownik grupy metodycznej p. Bodziński zajął się sprawą ćwiczeń kompozycyjnych w liceum, określając na podstawie programu liternictwo jako podstawę kompozycji w liceum. W klasie I licealnej należy stosować patyk lipowy i zaznajomić z zasadą kształtowania litery. Będzie to powtórzenie i uporządkowanie wiadomości, wyniesionych z gimnazjum. Kompozycja liternicza opiera się na jednostce metodycznej, która dzieli się w zasadzie na kilka jednostek lekcyjnych: 1) omówienie tematu i projektowanie w materiale zastępczym (przy grafice patykowej narzędziem zastępczym jest ołówek stolarski), 2) praca właściwym narzędziem t. j. patykiem lipowym oraz omówienie i kształtowanie poszczególnych liter, 3) wykonanie rzeczywistego plakatu, 4) wykończenie i omówienie pracy. Ćwiczenia cięcia w linoleum należałoby przesunąć do II klasy licealnej.

Na zakończenie rozdzielono między uczestników konferencji do opracowania w ciągu roku szkolnego następujące referaty: 1) omawianie sztuki polskiej i obcej, 2) nauczanie rysunku a potrzeby PW. Postanowiono również nadesłać do pracowni metodycznej w terminie do marca 1938 roku prace uczniów z terenu na tematy: kreślenie i rysunek z wyobraźni, po czym kierownik grupy omówił nowości bibliograficzne, a w wolnych wnioskach zgłoszono konieczność zorganizowania w bieżącym roku szkolnym konferencji rejonowej poświęconej nauce kreślenia.

W konferencji wzięła udział instr. minist. p. Vogelsang.

*

IV.

Konferencja rejonowa nauczycieli matematyki odbyła się w dniu 8 listopada w lokalu ogniska (Państw. Gimnazjum im. Kr. Zygmunta Augusta). Na konferencję przybyło 52 uczestników, w tym 25 z Wilna, a 27 przyjezdnych.

Konferencja rozpoczęła się od lekcji przykładowych w kl. VIII oraz w kl. II, przeprowadzonych w Państw. Gimnazjum im. Kr. Zygmunta Augusta. Lekcja w kl. VIII dotyczyła przekrojów płaskich wielościanów, w kl. II do-

dawania i odejmowania iloczynów sum algebraicznych. W dyskusji polekowej ustalono: 1) konieczność zwrócenia uwagi na nową w liceum humanistycznym dyscyplinę matematyczną — geometrię wykreślną, 2) konieczność zwracania uwagi w nauczaniu na drobne szczegóły techniczne, dotyczące formy graficznej zapisu przykładów a mające przeciwdziałać notorycznym błędom uczniowskim — w znakach wyrazów przy dodawaniu sum, w porządku wykonywania działań i w opuszczaniu nieprzekształconej części wyrażenia przy działaniach łącznych, 3) celowość takich form kontroli zadania domowego, które krótko sprawdzają nie tylko wynik ostateczny, lecz także niektóre pośrednie ogniwa rozwiązania. Z kolei omawiano wyniki zeszłoroocznych doświadczeń z rozkładem materiału nauczania w kl. I, II, III i IV gimnazjalnej, przy czym stwierdzono trudności w wyczerpaniu materiału w kl. II i III. W związku z tym poruszano sprawę zapisu rozkładu materiału w dziennikach lekcyjnych i zwrócono uwagę na nierealność ustalania materiału w drobnych jednostkach lekcyjnych, oświadczając się raczej za ujmowaniem w ramach czasowych większych partii, przy czym wskazano na konieczność opracowania bardzo szczegółowego rozkładu, ale jedynie i wyłącznie dla osobistego użytku nauczyciela. W dalszych punktach programu znalazły się rozważania na temat rozkładu materiału nauczania w liceum humanistycznym i matematyczno - fizycznym oraz przyrodniczym, przy czym miały one charakter doradczy i nie krępowały swobody nauczyciela narzuconym z góry schematem. Na zakończenie ustalono plan pracy na rok najbliższy, podkreślając przy tym konieczność zwracania baczniejszej uwagi na osiąganie wyników przez racjonalną organizację pracy nauczyciela i ucznia oraz odpowiednią egzekutywę.

*

V.

Konferencja rejonowa nauczycieli chemii odbyła się w dniu 8 listopada przy udziale 38 osób z miasta i prowincji w lokalu Państw. Gimnazjum im. Kr. Zygmunta Augusta.

Konferencję rozpoczęła 2-godzinna lekcja w klasie II liceum przyrodniczego na temat: „Obliczanie ciężaru cząsteczkowego, ustalanie ciężarów atomowych, wartościowych i chloro-

wodór“. Po lekcji przeprowadzono dyskusję. Z kolei p. prof. dr W. Staszewski wygłosił referat pod tytułem: „Zagadnienia teoretyczne w programie chemii nieorganicznej w liceum“. Prelegent ujął całokształt podstaw teoretycznych dotyczących cząsteczek i atomów w oparciu o prawa rządzące zjawiskami fizycznymi i chemicznymi w gazach oraz wskazał na możliwie najprostszy sposób podejścia do tych zagadnień — na poziomie licealnym.

W godzinach popołudniowych zademonstrował kierownik grupy p. Stępiński następujące doświadczenia:

- 1) obliczanie równoważnika chemicznego magnezu,
- 2) ważenie gazów,
- 3) stwierdzenie praw objętościowych Gay-Lussaca.

Następnie zreferował kierownik grupy plan pracy na rok najbliższy, przewidujący m. in.: a) opracowanie sposobów usunięcia trudności w realizacji programu kl. III (ustalenie możliwości jego wyczerpania), b) opracowanie fragmentów realizacji programu licealnego. Przewiduje ponadto kurs dokształcający oraz organizację obchodu ku czci Jędrzeja Śniadeckiego.

*

VI.

Konferencja rejonowa nauczycieli fizyki odbyła się w dniach 9 i 10 listopada przy udziale 59 osób z Wilna i prowincji.

Konferencję otworzył instruktor ministerialny p. dr B. Gawecki, witając przybyłych nauczycieli i życząc im owocnej pracy. Następnie kierownik ogniska przedstawił plan pracy na rok najbliższy. Według tego planu poszczególni nauczyciele lub grupy nauczycieli (w większych ośrodkach) wybierają do opracowania zagadnienia z programów licealnych, które stanowią materiał do wyboru. Zagadnienia te mają być opracowane w ten sposób, by materiał nauczania, podzielony na poszczególne jednostki metodyczne, został prawidłowo rozłożony w czasie, by wskazane zostały ew. przyrządy potrzebne do przerobienia tego materiału, opracowane pytania i zadania oraz wskazana odpowiednia literatura zarówno dla nauczyciela jak ucznia. Prace te miałyby tę wartość, że

naświetliłyby różne sposoby i możliwości realizowania programu licealnego fizyki. Lepsze prace tego rodzaju będą publikowane w czasopiśmie „Fizyka i chemia w szkole“, celem udostępnienia ich ogółowi nauczycieli fizyki.

W dalszym ciągu konferencji odbyły się dwa referaty naukowe, wygłoszone przez asystentów U. S. B., a mianowicie p. Juszkiwicz na temat „Zjawiska fotoelektryczne“ (z pokazami), oraz p. Skorki na temat „Teoria burz“. W czasie przerwy po referatach demonstrowano doświadczenia z transformatorem elektrycznym i przyrządem obręczowym, których dostarczyła firma E. Romer ze Lwowa. W końcu kierownik ogniska p. Kowal zreferował szereg komunikatów, dotyczących: a) rozkładu materiału nauczania w liceach, b) wyników ankiety o realizacji programu fizyki w kl. IV, c) wystawy, mającej zobrazować dotychczasowy stan korelacji fizyki i zajęć praktycznych, d) czasopism i wydawnictw, które ukazały się w ostatnich czasach.

Następnego dnia (10.XI) odbyła się lekcja przykładowa w kl. III Państw. Gimnazjum im. Kr. Zygmunta Augusta na temat „Rozpuszczanie ciał stałych“, zakończona dyskusją. Po dyskusji wygłosił p. M. Weraksa referat o piecykach elektrycznych, a p. E. Gold o zastosowaniu motorów elektrycznych do doświadczeń fizycznych.

Na zakończenie p. prof. dr W. Staszewski zdał sprawę z przebiegu obrad na Międzynarodowym Kongresie Nauczania Nauk Ścisłych w Paryżu, wygłosił referat o nauczaniu fizyki w szkołach francuskich oraz o przygotowaniu i kształceniu nauczycieli we Francji.

W godzinach popołudniowych wygłosił p. inż. T. Dąbrowski referat o technicznych urządzeniach radiostacji wileńskiej i o krótkofalarstwie, po czym 23 uczestników konferencji wzięło udział w wycieczce do radiostacji na Li-pówce.

*

VII.

Konferencja rejonowa nauczycieli języka polskiego odbyła się w dniach 12 i 13 listopada w lokalu ogniska metodycznego (Państw. Gimnazjum im. A. Mickiewicza) przy udziale 89 osób z całego Okręgu. W konferencji brał udział instruktor ministerialny p. dr Wł. Szyszkowski.

Po odczytaniu protokołu poprzedniej konferencji rejonowej wygłosiła kierowniczka ogniska p. dr Wokulska-Piotrowiczowa referat p.t. „Realizacja programu języka polskiego w kl. IV“. Referat opracowany na podstawie ankiety poruszył szereg zagadnień związanych z realizacją programu w tej klasie w zakresie lektury, nauki o języku, ćwiczeń w mówieniu i pisaniu oraz organizacji pracy. Po dyskusji nad referatem omówiła kierowniczka ogniska wytyczne realizacji programu języka polskiego w gimnazjum na najbliższą przyszłość, omówione na zjeździe kierowników ognisk polonistycznych. Streszczają się one w następujących postulatach: A) w zakresie całokształtu programu: 1) dążność do przerobienia materiału przeznaczonego na daną klasę w całości, 2) kontrolowanie własnej pracy przez badanie osiągniętych wyników; B) w zakresie lektury: 1) przemyślenie i przepracowanie egzekutywy wiedzy ucznia (stosunek wiedzy materialnej do formalnej), 2) dążenie do silniejszego uwzględnienia łączności lektury polskiej z zachodnio-europejską, 3) unikanie przerostu w traktowaniu treści materiału lektury w stosunku do formy, 4) umiejętne wykorzystywanie wypisów, 5) wybór lektury o charakterze krzepiącym, niepacyfistycznym; C) w zakresie nauki o języku: 1) zmiana potraktowania działu najmniej interesującego młodzież, t. j. fleksji, przez przeniesienie punktu ciężkości z formy na treść, 2) zwrócenie bacznej uwagi na program nauki o języku w kl. IV, 3) opracowywanie na konferencjach zagadnień z teorii językoznawstwa; D) w zakresie ćwiczeń w mówieniu i pisaniu: 1) traktowanie tych ćwiczeń proporcjonalnie do nauki lektury i gramatyki w myśl intencji programu, 2) zaznajomienie się z artykułami z tej dziedziny, zamieszczonymi w czasopismach fachowych, głównie w „Poloniście“; E) w zakresie organizacji pracy — przemyślenie i przepracowanie sposobów osiągania wyników w zakresie całokształtu programu i egzekutywy zwłaszcza w nauce lektury oraz zbieranie materiału dyskusyjnego na przyszły zjazd kierowników ognisk metodycznych.

W dalszych punktach programu znalazły się „uwagi“ kierowniczki ogniska „o zaopatrzeniu gimnazjów Okręgu w pomoce naukowe z języka polskiego w roku ubiegłym“ oraz referaty

na temat nowych podręczników lektury (p. dr J. Budkowska) oraz nauki o języku (p. dr S. Pizło).

Popołudniowe posiedzenie poświęcone było sprawie realizacji programów licealnych. Wygłoszono dwa referaty na temat realizacji programu języka polskiego w I klasie liceum humanistycznego (p. Wanda Achremowiczowa) oraz liceum matematyczno-fizycznego (p. dr Wł. Kuźniar), po czym nastąpiła dyskusja. Dalszym niejako ciągiem zagadnień poruszonych w tych referatach oraz dyskusji były lekcje przeprowadzone w dniu następnym w I klasie liceum humanistycznego (Pryw. Gimnazjum SS. Nazaretanek) oraz przyrodniczego (Państw. Gimnazjum im. Ad. Czartoryskiego). Po omówieniu tych lekcji zreferowała kierowniczka ogniska sprawy bieżące, kreśląc przede wszystkim plan pracy na rok najbliższy.

Na zakończenie konferencji odbył się wykład naukowy prof. U. S. B. p. dr K. Górskiego na temat „Średniowiecze i nauczanie“, po którym prelegent udzielał wyjaśnień na wysunięte przez słuchaczy kwestie.

*

VIII.

Konferencja rejonowa nauczycieli przyrody odbyła się w lokalu ogniska w dniu 13 listopada przy udziale 51 osób (17 z Wilna i 34 zamiejscowych).

Na początku konferencji prof. U. S. B. p. dr J. Wilczyński omówił projekt ujęcia zagadnień zmienności i dziedziczności w liceum ogólnokształcącym, proponując uszeregowanie zagadnień w następującym porządku: rozród, rozmnażanie, dziedziczność, mendelizm, fenotyp, genotyp, zmienność. W związku z tymi zagadnieniami wskazał prelegent cały szereg łatwych ćwiczeń, które uczniowie mogą wykonać. Następnie kierownik ogniska p. Bohdanowicz zaznajomił uczestników konferencji z niektórymi dezyderatami zjazdu kierowników ognisk w Krakowie we wrześniu b. r. oraz z planem pracy w ognisku na rok bieżący, podkreślając konieczność osiągania wyników przez: 1) skrupulatne przestrzeganie ekonomii czasu w celu dokładnego wyczerpania w ciągu roku materiału nauczania, 2) utrwalanie w pamięci uczniów materiału nauczania. Szczególną uwagę zwrócił p. Bohdanowicz na konieczność uwzględniania

i podkreślania w nauczaniu tematów, będących w związku z obronnością państwa. Po przerwie obiadowej instruktor ministerialny p. E. Gemborek poruszył w referacie swym sprawy, związane z realizacją programu licealnego, proponując: 1) stosować syntetyczne ujęcie tego materiału, 2) unikać nadużywania nazw łacińskich oraz nadmiaru materiału, 3) o ile możliwości naświetlać materiał nauczania pod względem historycznym, co wzbudzi zainteresowanie uczniów, 4) uaktywniać pracę uczniów przez referaty i odpowiednie ćwiczenia. Na zakończenie p. Stanisław Trzebiński zaznajomił uczestników z literaturą biologiczną w zakresie licealnym dla ucznia i nauczyciela.

*

IX.

Konferencja rejonowa nauczycieli języka francuskiego odbyła się w lokalu ogniska (Państw. Gimnazjum im. Kr. Zygmunta Augusta) w dniu 15 i 16 listopada przy udziale 33 osób (17 z Wilna 27 z prowincji).

Na wstępie omówiono pod przewodnictwem kierownika ogniska p. Ehrmana realizację programu w klasie IV na podstawie doświadczeń, poczynionych w klasie III. Ustalono następujące sposoby postępowania: A) w zakresie gramatyki — 1) należy opracować systematycznie materiał dotychczas przerobiony ze specjalnym naciskiem na ugruntowanie reguł oraz opamiętanie czasownika, 2) wyćwiczyć nowy materiał: budowę zdań i używanie czasów, 3) stosować częste ćwiczenia ustne i piśmienne, 4) zwracać specjalną uwagę na słowotwórstwo; B) w zakresie prac piśmiennych — 1) unikać streszczeń o charakterze wyłącznie narracyjnym, streszczać natomiast dialogi lub nieznanne teksty, odczytane przez nauczyciela, 2) przyzwyczajając uczniów do wykorzystania nabytych wiadomości z lektury klasowej czy domowej dla opracowania odpowiednich dla nich zagadnień; C) w zakresie lektury — 1) pamiętać o tym, że czytanie i przygotowywanie tekstów należy przeważnie do pracy domowej ucznia, 2) nie zaniedbywać czytania głośnego, 3) kontrolować lekturę (jak w kl. III), 4) zwracać uwagę na większą sprawność w wyszukiwaniu przewodnich myśli i ujmowaniu zagadnień w tekście, przy czym nauczyciel powinien szukać momenty, na które uczniowie mają zwracać uwa-

gę przy czytaniu, 5) pamiętać o tym, że obowiązuje przeczytanie w domu 2—3 książek, które powinny być następnie omówione dokładnie w klasie (przy czym słownictwo i zagadnienia opracowują uczniowie podług wskazówek, udzielonych przez nauczyciela), 6) należy jak najbardziej zachęcać do lektury indywidualnej; D) w zakresie słownictwa — 1) przyzwyczajać do używania słownika jedno i dwujęzycznego, 2) unikać zapisywania słówek ze znaczeniem polskim, 3) pamiętać o tym, że zwroty i galicyzmy podaje nauczyciel, 4) często powtarzać przerobiony dawniej materiał leksykalny; E) w zakresie ćwiczeń w mówieniu — obok zwykłych ćwiczeń uwzględnić łatwe ustne referaty lub streszczenia czytańek z innych podręczników, artykułów i tp.; F) w zakresie kulturoznawstwa i ludoznawstwa — należy wysnuwać wnioski w odniesieniu do pracy ludzkiej, unikając jednak ogólnych, niedość ugruntowanych tez.

Z kolei omawiano sprawę realizacji programu licealnego w okresie przejściowym, podkreślając m. in. konieczność nauczania gramatyki ze względu na bardzo chwiejne wiadomości uczniów. Poruszano ponadto sprawę posługiwania się przy lekturze wydawnictwami polskimi oraz domagano się uzupełnienia bibliografii francuskiej najnowszymi wydawnictwami. Na zakończenie pierwszego dnia konferencji omawiano w godzinach popołudniowych zagadnienie pracy domowej ucznia oraz wykładu nauczyciela i referatu ucznia. W drugim dniu (16.XI) odwiedzano w grupach lekcje pokazowe, przeprowadzane w Państw. Gimnazjach im. Orzeszkowej, ks. A. Czartoryskiego oraz Kr. Zygmunta Augusta, po czym kierownik ogniska p. Ehrman wygłosił wykład p. t.: „Les impôts en France jusqu'à la fin du XVII siècle“. Zakończył konferencje popołudniowy referat kierownika ogniska na temat: „Nastawienie pracy nauczyciela na osiągnięcie wyników“.

*

X.

Konferencja nauczycieli języka niemieckiego odbyła się w lokalu ogniska (Państw. Gimnazjum im. A. Mickiewicza) w dniach 15 i 16 listopada przy udziale 61 nauczycieli z Wilna i prowincji.

Po odczytaniu i przyjęciu przez obecnych

protokołu z ostatniej konferencji rejonowej przystąpiono do omawiania realizacji programu w kl. III i ustalono następujące sposoby postępowania: A) w zakresie gramatyki — należy intensywniej niż dotychczas uprawiać nauczanie gramatyki, stosując obok indukcyjnego również dedukcyjny sposób nauczania; B) w zakresie wypracowań piśmiennych — należy stosować: 1) tematy te na tekstach podręcznika i dotyczące obcego kraju, życia w mieście i na wsi, zwyczajów, obyczajów itp., 2) tematy zaczerpnięte z osobistych przeżyć uczniów, dokończenie utworów nie doczytanych przez nauczyciela do końca, streszczanie przeczytanych przez nauczyciela dwukrotnie nieznanymi wrywków itp., przy czym przy tematach wolnych, zaczerpniętych z własnych przeżyć uczniów, należy unikać szablonowości i wdrażać uczniów do samodzielności i indywidualnego ich ujmowania; C) w zakresie lektury i słownictwa: 1) przerabianie lektury nie powinno się odbywać kosztem podręcznika, którego nie wolno zaniechać na dłuższy okres czasu, 2) lektura uzupełniająca powinna być przeważnie opracowywana w domu, 3) nauczyciel dysponuje następującymi możliwościami przy nauczaniu słownictwa: a) wypisywanie nowego wyrazu w domu (zdanie z tekstu, zdania dowolnie utworzone), b) wpisywanie nowego słówka do schematów i ustne tworzenie zdań (zdania z tekstów, zdania dowolnie utworzone), c) przegrupowywanie nowych słówek (pod względem gramatycznym, pod względem rzeczowym), d) grupowanie synonimów, e) grupowanie charakterystycznych zwrotów; D) w zakresie ćwiczeń w mówieniu: 1) należy uwzględnić zarówno ćwiczenia oparte na tekście jak też ćwiczenia dowolne, przy czym najczęściej stosowaną formą jest opowiadanie, rozmowa w związku z opisem obrazu, przedstawiającego pewną akcję, wyuczane na pamięć pieśni, wiersze oraz fragmenty prozy, 2) należy ćwiczyć mowę potoczną, 3) mówienie chóralne można niekiedy stosować, mając jednak przy tym na uwadze zarówno dodatnie jak i ujemne strony tego rodzaju ćwiczeń.

Następnie omówiono nowe podręczniki na kl. IV zaznaczając, że różnią się one zarówno objętością (od 140 do 270 stron) jak i ujęciem części metodycznej, co wpływa na sposób ich przerabiania. Wobec braku osobnego podręcznika gramatyki należy w kl. IV korzystać tymczasem

z gramatyki zawartej w części metodycznej podręcznika na kl. III, uwzględniając jednocześnie nowy materiał, podany w podręcznikach na kl. IV.

Z kolei zastanawiano się nad możliwościami realizacji programu licealnego, w okresie przejściowym. Uwzględniając elastyczność programu i wskazówki, zawarte w „uwagach wstępnych“ do tego programu, stwierdzono możliwość jego realizacji, przy czym jednak zalecano wystrzegać się krańcowości. Ustalono, że przy układaniu planu należy uwzględnić: 1) program, 2) poziom klasy, 3) środki pomocnicze, 4) opanowanie materiału przez nauczyciela. Rok bieżący postanowiono wykorzystać w kierunku realizacji dawnego programu kl. VII i częściowej realizacji programu licealnego oraz osobistego dokształcania się nauczycieli.

W godzinach popołudniowych — na wspólnej konferencji z romanistami — omówiono zagadnienie pracy domowej ucznia. Praca domowa ucznia jest dalszym ciągiem lekcji, na którą nauczyciel wywiera wpływ przy jej zadawaniu i kontrolowaniu. Zadawanie powinno być przez nauczyciela — tak samo jak lekcja — starannie przygotowane. Omówiono szczegółowo następujące rodzaje prac domowych: 1) słownictwo, 2) czytanie, 3) prace pisemne oraz ich kontrola.

Następnie rozważano sprawę wykładu nauczyciela oraz referatu ucznia w liceum. Wykład nauczyciela ma miejsce od czasu do czasu, gdy w podręczniku brak potrzebnych wiadomości, wiążących poszczególne ustępy w pewną całość i gdy są konieczne wyjaśnienia. Język wykładów powinien być „literacki“, jednak przystosowany do poziomu uczniów. Jako kontrola służą pytania stawiane przez nauczyciela i powtórzenie przez ucznia treści wykładu. Pracą domową jest protokół lekcyjny.

Materiału do referatów ucznia dostarczają: 1) ustępy podręcznika nie przerabiane w klasie, opracowywane w grupach, 2) zagadnienia z lektury indywidualnej albo grupowej.

Zarówno do wykładu nauczyciela jak referatu ucznia należy podać na tablicy dyspozycję i najniezbędniejsze nowe, nieznanne słówka. Uczeń wygłasza referat z pamięci. Sposoby kontroli są takie same, jak przy wykładzie nauczyciela.

W drugim dniu odwiedzano lekcje, zorganizowane dla uczestników kursu i omówiono je, po czym odbył się wykład naukowy prof. U. S. B.

p. dr H. Andersa na temat: „Die polnische Freiheitsbewegung im Spiegel der deutschen Polenliteratur des XIX Jahrhunderts“.

W godzinach popołudniowych omówiono zagadnienie nastawienia pracy nauczyciela na osiąganie wyników i na tym konferencję zakończono.

* * *

Nauczycielstwo wzięło w tegorocznych konferencjach rejonowych liczny udział, ujawniając przy tym głębokie zainteresowanie zagadnieniami dydaktycznymi. Przejawiało się to zarówno w dyskusjach, które w wielu wypadkach stały na wysokim poziomie, jak też w zapytaniach i interpelacjach, z jakimi zwracano się do kierowników ognisk i prelegentów. Świadczy to dodatkowo o żywotności pracy w ogniskach i grupach metodycznych.

* * *

KRONIKA.

Pan Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej prof. Ignacy Mościcki mianował dyrektora departamentu nauki i szkół wyższych prof. dr Jerzego Aleksandrowicza Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie W. R. i O. P.

* * *

*

Szkolnictwo powszechne.

W pierwszych dwóch miesiącach roku szkolnego przeprowadzono inspekcję większości obwodów szkolnych, dążąc do bezpośredniego zbadania organizacji roku szkolnego, przy czym wyrównano pewne trudności organizacyjne, wynikłe z nadspodziewanego napływu dzieci ze szkół I stopnia do szkół zbiorczych, głównie do klas V i VII, częściowo też i do IV.

W tym też czasie przepracowano w Wydziale sprawozdania inspektorów szkolnych z wykonania rocznego planu pracy, oraz biorąc pod uwagę osiągnięcia zeszłoroczne, zbudowano plan pracy Wydziału na rok 1937/38. — Plan ten w tych punktach, które wymagają współdziałania Inspektoratów Szkolnych z Kuratorium, został w ogólnych zarysach omówiony na konferencji z inspektorami i podinspektorami szk.

*

W dniu 28 i 29 października odbyła się w Kuratorium konferencja Inspektorów i Podinspektorów Szkolnych przy współdziałaniu Wizytatorów Ministerialnych p. Dancewicza i p. Krawczyka, Instruktorów Ministerialnych nauki o przyrodzie p. Gąsiorowskiej, śpiewu p. Mayznera, nauki w szkołach I stopnia p. Litwina, oraz instruktora okręgowego ćwiczeń cielesnych p. d-ra Korty.

Celem konferencji było praktyczne przedstawienie w lekcjach, prowadzonych przez instruktorów, a następnie omówienie i przedyskutowanie najważniejszych zagadnień, związanych z realizacją programu wspomnianych wyżej przedmiotów.

Nadto p. wizytator Dańcewicz omówił osobno główne zagadnienia, wpływające przy wykonywaniu programu geografii w szkołach powszechnych, oraz przedstawił najważniejsze niedomagania przy realizacji innych przedmiotów.

W dniu 30 października odbyła się konferencja z Inspektorami Szkolnymi z województwa nowogródzkiego. Na konferencji tej omówiono w ogólnych zarysach zapowiedzianą budowę 100 szkół Marszałka Józefa Piłsudskiego w Nowogródczyźnie. Przede wszystkim położono nacisk na prace przygotowawcze, złączające do wyboru punktów, w których ma być zaprojektowana budowa szkoły.

* * *

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli.

W terminie jesiennym 1937 r. do egzaminu dojrzałości w charakterze eksternów zgłosiło się mężczyzn 78, kobiet 14. Zdało egzamin dojrzałości: mężczyzn 23 (typu matem.-przyrodn. 12, humanist. 11), kobiet 5 (typu matem.-przyrodn. 2, humanist. 3).

*

Do egzaminu z zakresu 6 klas dawnego gimnazjum, który odbył się we wrześniu, zgłosiło się chłopców 33, dziewcząt 29; egzamin zdało chłopców 9, dziewcząt 8.

*

Stan szkolnych Kas Oszczędności w Okręgu Wileńskim opartych o PKO. wynosi na dzień 1 listopada w szkołach powszechnych 1640 (w październiku przybyło 56 Kas), w szkołach średnich 96 (przybyło 6).

* * *

Szkolnictwo zawodowe.

W dniu 14 listopada przybyła do Wilna p. dr Anita Maria Ferrari, delegatka Ministerstwa Oświaty we Włoszech. Pani Ferrari, interesująca się specjalnie kształceniem fachowym młodzieży żeńskiej, zwiedziła już szereg szkół zawodowych: w Katowicach, Krakowie i Lwowie, a w dalszej podróży po Polsce ma się zatrzymać w Warszawie, Łodzi i Poznaniu. Delegatce włoskiej towarzyszyła, przydzielona przez Ministerstwo W.R. i O.P., p. Wanda Bałtutis, wizytatorka szkół zawodowych Śląskiego Wydziału Oświecenia w Katowicach.

W Wilnie zapoznała się p. Ferrari z pracą Państwowego Gimnazjum Krawieckiego (głównie dział rysunku zawodowego), Państw. Koedukacyjnej Szkoły Ogrodniczej, oraz Kursów Modniarskich. Zwiedziła też szczegółowo Państw. Szkołę Przynależności Gospodyń Wiejskich w Antowilu, gdzie była przyjmowana śniadaniem z wytworów spożywczych szkoły. Podczas śniadania chór uczennic śpiewał pieśni regionalne.

Główne zainteresowanie delegatki włoskiej budzi-

ły metody nauczania zawodu, strona organizacji pracy warsztatowej w różnych typach szkół i związaną z tym z potrzebami i wymaganiami życia gospodarczego. Pod tym względem, twierdziła p. Ferrari, polskie szkolnictwo zawodowe stoi tak wysoko, że służy za przykład, który warto jest naśladować. Wyrażała swe zdumienie, jak wielki wynik osiągnięty został w krótkich latach niepodległości, zwłaszcza, gdy się zważy, że trzeba było najpierw burzyć spuściznę po zaborcach, by móc budować i tworzyć własny dorobek. Zaznaczeniem jej żywych uczuć dla Polski i Wilna było złożenie hołdu w Ostrej Bramie i na Rossie.

Serdecznie interesowała się również p. Ferrari młodzieżą w zwiedzanych szkołach, zapraszając do rewizytowania jej — w Rzymie.

Dnia 16 b. m. p. Ferrari odjechała do Warszawy, żegnana na dworcu przez przedstawicieli Kuratorium, nauczycielstwa, oraz delegację młodzieży, która wręczyła jej, wyhodowane w szkole Ogrodniczej, kwiaty o barwach narodowych włoskich.

*

Frekwencja w szkołach rolniczych niższych w roku 1937 przedstawiała się następująco: w 8-miu szkołach przysposobienia rolniczego — 257 uczniów, w 5-ciu szkołach przysposobienia gospodyń wiejskich — 150 uczennic, na kursach ogrodniczo-przetwórczych w Grodnie — 21 uczniów, razem 428 uczniów i uczennic (262 chłopców, 166 dziewcząt).

Poza tym w ciągu roku szkolnego 1936/37 ukończyły wędrowne kursy rolnicze męskie 56 uczniów i żeńskie 194 uczennic. Kursy te były czynne w powiatach: brasławskim, oszmiańskim, baranowickim, nieświeskim i wołkowyskim.

* * *

KOMUNIKATY NIEURZĘDOWE.

Komunikaty Komitetu Okręgowego Wileńskiego T-wa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych.

1) Na posiedzeniu Zarządu Komitetu Okręgowego T-wa Popierania Budowy Publ. Szkół Powszechnych w Wilnie z dnia 15 października 1937 r. wobec ustąpienia z powodu wyjazdu z Wilna dotychczasowego Prezesa Komitetu Okręgowego, p. Prof. Kazimierza Sławińskiego — wybrany został Prezesem Komitetu Okręgowego Wileńskiego p. inż. Wacław Głazek, Dyrektor Kolei Państwowych w Wilnie.

2) Zarząd Komitetu Okręgowego Wileńskiego T-wa Popierania Budowy Publ. Szkół Powszechnych podaje do wiadomości wszystkich komórek organizacyjnych Towarzystwa na terenie okręgu szkolnego wileńskiego, że w najbliższym czasie rozpocznie się dokonywanie lustracji Komitetów Obwodowych i Kół T-wa przez delegowanego przez Komitet Okręgowy urzędnika Biura, który będzie udzielał porad w sprawach organizacyjnych i innych oraz przeprowadzał kontrolę działalności Komitetów Obwodowych i Kół T-wa w zakresie organizacyjnym, sprawozdawczym i finansowym.

Wynik losowania stypendiów.

Zarząd Książnicy — Atlas T.N.S.W. Warszawa — Lwów — pismem z dnia 6 listopada 1937 r. powiadomił o wyniku losowania stypendiów, które się odbyło w dniu 29.X.1937 r. W Okręgu Szkolnym Wileńskim wynik losowania przedstawia się następująco:

1) Stypendium za dobre postępy w nauce **języka polskiego** otrzymał **Wysłouch Henryk Franciszek**, uczeń kl. I licealnej Państwowego Gimnazjum Męskiego im. Ad. Mickiewicza w Wilnie.

2) Stypendium za dobre postępy w nauce **historii** otrzymał **Zujewski Piotr**, uczeń kl. III Państwowego Gimnazjum im. J. Słowackiego w Wilnie.

3) Stypendium za dobre postępy w **matematyce** otrzymał **Grajewski Antoni**, uczeń kl. IV Państw. Gimnazjum Koedukacyjnego w Augustowie.

4) Stypendium za dobre postępy w nauce **przedmiotów handlowych** otrzymał **Anuszkiewicz Wincenty**, uczeń kl. II Pryw. Koedukacyjnego Gimnazjum Kupieckiego Towarzystwa Krzewienia Wiedzy Handlowej w Suwałkach.

Każde stypendium wynosi zł 100. Wręczenie tej kwoty nastąpiło za pośrednictwem Dyrekcji szkół w dniu 11 listopada b. r.

* * *

Konkurs.

Zarząd Zgromadzenia Kupców m. st. Warszawy przy ul. Królewskiej Nr 14 ogłasza konkurs na podręczniki dla Gimnazjum Kupieckiego z następujących trzech dziedzin:

- 1) podręcznik geografii gospodarczej dla klasy II-ej;
- 2) podręcznik historii dla klasy I-ej
- i 3) podręcznik dla techniki i organizacji handlu dla klasy III-ej.

Za najlepsze trzy podręczniki będą udzielone nagrody, wyznaczone przez Zgromadzenie Kupców m. st. Warszawy, razem w wysokości zł 1.500.— podzielone na trzy nagrody po zł 500.— za podręcznik z każdej dziedziny.

Nagrodzone mogą być tylko podręczniki, zatwierdzone przez Ministerstwo W. R. i O. P. do użytku szkolnego.

Termin zgłoszeń — do 1 maja 1938 r.

Uprasza się o zgłaszanie udziału w konkursie w biurze Zarządu Zgromadzenia Kupców m. st. Warszawy, przy ul. Królewskiej Nr 14.

* * *

Komunikaty o wydawnictwach.

„Przewodnik Literacki i Naukowy 1933 — 1935“. Praca zbiorowa pod red. Wandy Dąbrowskiej. Warszawa 1937. Poradnia Biblioteczna Warsz. Koła Związku Bibliotekarzy Polskich. Str. XVI + 503. Cena zł 9.50.

W roku 1934 Poradnia Biblioteczna Związku Bibliotekarzy Polskich wydała p. t. „Książka w Bibliotece“ katalog rozumowany, pozwalający orientować się w beletryście, piśmienictwie naukowym i kształ-

cącym, wydany w latach 1900—1932, oraz ułatwiający świadomy wybór pożądanej lektury. Kontynuacja katalogu jest wydana w bież. roku obszerna publikacja pod zmienionym tytułem „Przewodnik Literacki i Naukowy“. W publikacji omawia się 2018 nowych książek oraz 168 wznowień, wydanych w latach 1933—1935. Każda pozycja zawiera dokładny opis bibliograficzny książki wraz z ceną, podaje treść względnie temat i ustala stopień jej trudności. Przewodnik może oddać bardzo poważne usługi nauczycielstwu, a zwłaszcza kierownikom bibliotek szkolnych.

K. Koźmiński: „**Kamienie na szaniec**“. Książnica — Atlas. Lwów—Warszawa. Str. 195. Zł 5.—.

„Kamienie na szaniec“, nowa praca Karola Koźmińskiego, to pierwsza bodaj próba u nas zebrania życiorysów dwunastu najwybitniejszych bohaterów ostatnich naszych walk o Niepodległość, poległych za Polskę rycerzy, wywodzących się ze wszystkich formacji wojskowych polskich, a więc zarówno z Legionów Polskich, Polskiej Organizacji Wojskowej, Polskich Formacji na Wschodzie, czy Armii Polskiej we Francji.

Poczet ten jest szczupły. Znaleźli się w nim jednak nie tylko ci, którzy piękną śmiercią na polu chwały swój dług wobec Ojczyzny spłacili, ale i najwybitniejsi z tych poległych żołnierzy polskich, którzy już za życia dali się poznać dobrze, jako rokujący olbrzymie nadzieje, kryli w sobie bogate zapowiedzi tego, czym stałby się mogli w przyszłości, gdyby śmierć nie przecięła nagle, nieoczekiwanie, nici ich, często młodocianego bardzo, żywota.

Polegli, jak kamienie graniczne wyzwalającej się Polski, jedni w wieku młodym, a w wysokim stopniu pułkowników, jak Lis-Kula, inni ledwie w stopniu sierżanta, a ku schyłkowi swych lat, jak Michał Sulkiwicz; na początku wojny światowej, jak Król Kaszubski i — dosłownie w ostatnich dniach wojny roku 1919—1920, jak Jabłoński. Nie danym im było doczekać końca zwycięskich zmagania, oddali wszystko, co posiadali, dla nas, a dziś, ledwie po latach kilkunastu imiona ich i nazwiska już zacierają się w pamięci, nie utrwalone należycie.

Zadaniem książki jest przypomnienie najszerszym naszym warstwom, naszej młodzieży, wychowawcom, żołnierzom, tych czcigodnych postaci oraz ich wysiłku żołnierskiego.

* * *

Sieroszewski Wacław. „**W niepodległej Mongolii**“ (Dalej Lama). Powieść dla młodzieży. Instytut Wydawniczy „Biblioteka Polska“. Warszawa 1937 r. Str. 399. Cena zł 4.—.

Głośna powieść dwutomowa p. t. „Dalej Lama“ zjawiała się obecnie w przeróbce dla młodzieży pod powyższym zmienionym tytułem.

Egzotyzm środowiska mongolskiego, opisanego z ogromną plastyką, wędrówka pełna niezwykłych przygód przez kraj obcy i niegościnnie, dzielność dwójga młodego rodzeństwa w przezwyciężaniu trudności, nastęrczających się na każdym kroku, składają się na całość interesującą, wybitnie przystosowaną jako lektura dla młodzieży.

Stanisław Szober. Słownik ortoepiczny. — Jak mówić i pisać po polsku. Zeszyt IV, str. 289—384, zeszyt V, str. 385—480, zeszyt VI, str. 481—662. Wydawnictwo M. Arcta, Warszawa, 1937 r. Cena zeszytu zł 3.70. Całość w brosz. zł 30.— w opr. zł 36.—.

W ciągu miesięcy letnich wyszły trzy ostatnie zeszyty „Słownika ortoepicznego“ prof. Stanisława Szobera.

„Słownik ortoepiczny“ jest bogatym źródłem wiadomości informujących o właściwościach współczesnego wykształconego języka polskiego. Wiadomości te ogarniają najrozmaitsze dziedziny i różne zakresy materiału językowego. Autor informuje czytelnika szczegółowo o właściwościach wymawiania, o składzie głoskowym wyrazów, o różnych odmianach głoskowych jednego i tego samego wyrazu; omawia i rozstrzyga wątpliwości w zakresie odmiany wyrazów; informuje o budowie słotwórczej wyrazów i podaje szczegółowe informacje z zakresu właściwości składniowych wyrazów; omawia właściwości znaczeniowe wyrazów; zaznajamia z polską frazeologią, a nadto w osobnych artykułach opisuje właściwości gramatyczne języka polskiego. Prof. Szober oparł normy poprawności językowej nie na swoim osobistym poczuciu językowym, lecz szukał dla nich obiektywnych kryteriów, odnajdując je w zwyczaju językowym warstw wykształconych i w języku pisarzy polskich XIX i XX wieku. W tych wypadkach, gdy kryteria te zawodziły doprowadzając do sprzecznych wniosków, autor poddawał je analizie językowej, biorąc pod uwagę historyczne, geograficzne i społeczne podłoże rozpatrywanego faktu.

* * *

Świat i Życie. Tom V. Książnica—Atlas. Lwów—Warszawa 1937.

Wydawnictwo to dobiega powoli końca. Pojawiające się ostatnie zeszyty piątego tomu świadczą o wielkiej staranności redakcji zarówno w doborze haseł, w szerokiej mierze uwzględniających współczesność polską, jak i rodzaju ich opracowania. Tom piąty Świata i Życia stanowi jednocześnie klucz do poprzednich czterech tomów, ujętych w sposób monograficzny, a dających syntezę współczesnej wiedzy o świecie.

* * *

Przyroda i Technika czasopismo poświęcone popularyzacji nauk przyrodniczych i technicznych pod redakcją Dr Anny d'Abancourt-Koczwarowej. Książnica—Atlas, Lwów, Warszawa. Prenumerata roczna zł 10, z dodatkiem biol. 13,50.

„Metodyka biologii“, dodatek do czasopisma „Przyroda i Technika“, poświęcony nauczaniu botaniki i zoologii.

* * *

Urania, organ Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Astronomii, jest jedynym popularnym pismem astronomicznym w Polsce. Zawiera artykuły, omawiające przystępnie rozmaite zagadnienia astronomiczne, informacje z dziedziny najświeższych odkryć, kalendarz astronomiczny itp. W związku z wprowadzeniem astronomii do nauczania we wszystkich wydziałach liceów ogólnokształcących, w Uranii jest otwarty no-

wy dział obejmujący zagadnienia astronomii w szkołach średnich.

Urania wychodzi we Lwowie 5 razy rocznie pod redakcją D-ra Eugeniusza Rybki, profesora astronomii U. J. K. Prenumerata roczna wynosi 4,50 zł, adres redakcji i administracji: Lwów, ul. Długosza 8. Obserwatorium Astronomiczne.

SPIS KSIĄŻEK

nabytych

przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną
przy K. O. S. Wil. w Wilnie
we wrześniu i listopadzie 1937 r.

- Admission aux écoles secondaires. Genève 1934.
Balicki J. Szkolnictwo hamburskie. W-wa 1931.
Beeker C. H. Réorganisation de l'enseignement public en Chine. Paris 1932.
Bulletin international de la société scientifique de pédagogie. I. W-wa 1930.
Dmochowski A i Staszewski W. Kształcenie nauczycieli fizyki. Wilno 1933.
Falski M. Wskazówki metodyczne do elementarza. Lwów 1937.
Formation professionnelle du personnel enseignant secondaire. Genève 1935.
Gebertowa G. Przewodnik metodyczny do „Historii“ dla kl. V. Lwów 1937.
Gimnazjum żeńskie kupieckie i szkoła handlowa w Krakowie. Kraków 1935—7.
Girard J. Destin tragique et glorieux de l'université de Wilno. Paris 1934.
Godecki S. Zadania spółdzielni uczniowskiej. W-wa 1937.
Grab-Kamiński E. Wychowanie fizyczne. Wychowanie państwowe. Lwów 1935.
Karłowska Z. Wychowawcze wartości teatru szkolnego. Poznań 1937.
Kijas J., Przyboś S. Przewodnik metod. do „Mówią wieki“ dla I kl. gimn. Lwów 1937.
Konferencje rejonowe w Obwodzie szk. Leszczyńskim, 1936—37. Leszno 1937.
Księga pamiątkowa 50-lecia gimnazjum im. Długosza we Lwowie. Lwów 1928.
Lewicki B. Młodzież przed ekranem. Lwów 1935.
Lempicki S. Polski ideał wychowawczy. Lwów 1937.
Muthesius K. Berufsbildung des Lehrers. München. 1913.
Plan pracy wychowawczej dla kl. I—IV szkoły powszechnej. Lwów 1937.
Powiat Miechowski. Tom I. Rozwój szkoln. powsz. 1918—1928. Miechów 1928.
Report, Annual of Minister of State for Education. (Japon.). Tokyo, 1928, 32.
Seweryn S. Uwagi o wychowaniu obywatelsko-państwowym. Łódź 1930.
Travail par équipes à l'école. Genève 1935.
Wodziński A. Naród pod bronią a Wychowanie. Łódź 1937.
Wytyczne dla autorów programów szkół zawodowych. Warszawa 1935.

Filozofia i psychologia.

- Boutroux E.** Questions de morale et d'éducation. Paris.
- Hetzer H.** Volkstümliches Kinderspiel. Wien 1927.
- Ichheiser G.** Zagadnienia selekcji zawodowych. Warszawa 1937.
- Macewicz P.** Kryzys psychotechniki. W-wa 1937.
- Meumann E.** Vorlesungen zur Einführung in die... Pädagogik. II—III. Leipzig 1913—14.
- Ormian H.** Schlussfolgendes Denken des Kindes. Wien 1926.
- Pamiętnik III.....Konferencji psychotechnicznej. Warszawa 1937.
- Rada M.** Reifendes Proletariermädchen. Wien 1931.
- Reininger K.** Das soziale Verhalten von Schulneulingen. Wien 1929.
- Trentowski Br.** Listy. (1836—1869). Opracował S. Pi-goń. Kraków 1937.
- Zweigel Ch.** Über die Wirksamkeit von Aufgaben. Wien 1929.

Nauki społeczne i prawne.

- Akcja kolonijna Związku Pracy Obyw. Kobiet. I. Warszawa 1937.
- Czego nauczył nas kryzys? W-wa 1937.
- Lechnicki T.** O jasny program i zwarte działanie. I. Rolnictwo. Warszawa 1937.
- Niepokoyczycki K.** Słowacy i Czesi — zarys stosunków. Warszawa 1937.
- Otmars-Berson J.** Sowieckie zbrojenia moralne. Warszawa 1937.
- Polityka społeczna Państwa Polskiego. 1918—1935. Warszawa 1935.
- Potrzeby gospodarcze i kulturalne W. Poleskiego. Warszawa 1937.
- Prehled, Statisticky Republiky Československe. Praha 1930.
- Pszczółkowski S.** Przedmiot i metoda ekonomii. Warszawa 1937.
- Rocznik, Mały Statystyczny. 1937. Warszawa 1937.
- Rocznik Statystyczny Wilna 1935. Wilno 1937.
- Russel B.** Droga do pokoju. Warszawa 1937.
- Starkiewicz S.** Górka — kolonia lecznicza dziecięca w Busku. Warszawa 1937.
- Sworakowski W.** Polacy na Śląsku za Olzą. I. Warszawa 1937.
- Tillinger T.** Wydajność pracy. Warszawa 1926.
- Thompson B.** System Taylora (naukowa organizacja) Warszawa 1935.

Językoznawstwo.

- Arctowa T.** Słowniczek wyrazów pisanych łącznie lub lub rozdzielnie. Warszawa 1937.
- Doroszewski W.** Myśli i uwagi o języku polskim. Warszawa 1937.
- Hamel B.** Le français moderne à l'usage des Polonais. Warszawa 1928.
- Schreiber J.** Ortografia polska — elementy psychotechniczne. Częstochowa 1933.
- Siedlecki Fr.** Studia z metryki polskiej, cz. I. Wilno 1937.

Przyroda.

- Dominik H.** Zdobywcy chemii. Warszawa 1937.
- Frieling H.** Edle Steine. — Kapitel aus der Mineralogie. Stuttgart 1937.
- Kruif De, P.** Pogromcy głodu. Warszawa 1937.
- Las — przyjaciel. Warszawa 1937.
- Lublinerówna K.** Współżycie z przyrodą. W-wa 1937.
- Mowszowicz J.** Muzeum przyrodnicze w szkole. Wilno 1937.
- Mowszowicz J.** Szata roślinna płn.-wschodniej Polski. Wilno 1937.
- Okołowicz W.** Zarys klimatu płn.-wschodniej Polski.
- Petrusewiczowa E.** Świat zwierzęcy płn.-wschodniej Polski. Wilno 1937.
- Wyspiański W.** Jak powstał wszechświat i człowiek. Warszawa 1937.

Nauki stosowane.

- Bildziukiewicz A.** Zasady kalkulacji kupieckiej. Wilno 1938.
- Burdecki F.** Opracowanie materii. Zdobywcy polskiej nauki. Warszawa 1937.
- Czerwiński W.** Podręcznik warsztatowy. Lwów 1937.
- Fiuczek M.** Maszyny elektryczne. I. Warszawa 1937.
- Gąsiorowska N.** Górnictwo i hutnictwo w Polsce. Lwów 1937.
- Górniak S i Ehrlich E.** Kapitał, obroty i rentowność sklepu detalicznego. Lwów 1937.
- Lewański K.** Teoretyczno-poglądowa metoda kroju i szycia. Warszawa.
- Rabanowski J. i Bibiło A.** Lampy i oprawy. W-wa.
- Stencel R.** Pierwsza pomoc sportowo-lekarska. Lwów 1937.
- W walce o zdrowie wsi polskiej — referaty. Warszawa 1937.

Sztuki piękne i sporty.

- Almanach fotografii polskiej, 1937. Wilno 1937.
- Chmara J.** Siedem pieśni ludowych Ziemi Lubelskiej. Lublin 1933.
- Brzozowski K.** Tara-bum-bum. 50 1-głosowych piosenek. Kraków 1931.
- Dziuban F.** Dźwięk — podr. do nauki śpiewu dla szk. powsz. Kraków 1931.
- Gorzuchowski S.** Osiedla miejskie w Polsce i ich materiał budowlany. Warszawa 1936.
- Kazuro S.** Pamięci Marsz. J. Piłsudskiego — pieśni. Lwów 1937.
- Kleszczyński J.** Idea i forma — rzecz o dążeniach sztuki polskiej. Warszawa.
- Konior F.** Wybór pieśni kościelnych. I—II. Kraków 1930.
- Lauterbach A.** Pierścień sztuki — historia i teoria. Warszawa 1929.
- Mączyński F.** Kościół Najśw. Panny Marii w Krakowie. Kraków 1938.
- Meyerhold K., Gałuszka J.** 16 piosenek. Lwów 1932.
- Miedzińska J.** 10 minut gimnastyki pracowniczych. Warszawa 1937.
- Ruszczyc F.** Liść wawrzynu i płatek róży — przemówienia. Wilno 1937.
- Tołwiński T. Urbanistyka. I—II. Warszawa 1934, 37.

Krytyka literacka.

- Butkiewiczówna J.** Powieści i nowele żydowskie E. Orzeszkowej. Lublin 1937.
- Iwińska P.** Przyroda w literaturze polskiej. W-wa 1937.
- Ostrowska M. T. T. Jeż.** (Z. Miłkowski). Życie i twórczość. Kraków 1936.
- Piechal M.** O Norwidzie. Warszawa 1937.
- 50-lecie pracy pisarskiej Mariana Zdziechowskiego. Wilno 1933.
- Prace polonistyczne Koła Polonistów w Łodzi. Łódź 1937.

Geografia i podróże.

- Berezowski S.** Turyst.-krajoznawczy przewodnik po W. Śląskim. Katowice 1937.
- Demairre E.** Ludożercy i poszukiwacze złota. Warszawa 1937.
- Dostal W.** Argentyna. Warszawa 1937.
- Gumpłowicz W.** Azja Południowa. Warszawa 1937.
- Klemensiewicz Z.** Turystyka wysokogórska. Warszawa 1937.
- Matzke, S.** Baleary. Piękna Majorka. Lwów 1937.
- Medyński A.** Lwów — ilustrowany przewodnik. Lwów 1938.
- Ostrowski W.** W skale i lodzie. Lwów 1937.
- Owl, Grey.** Pielgrzymi puszczy. Warszawa 1937.
- Reychman J.** Przewodnik po Podhalu, Spiszu, Orawie i Słowacji. Warszawa 1937.
- Sawicki J.** Ameryka środkowa. Warszawa 1937.
- Sperczyński W.** Gopło. Lwów 1937.
- Starowiejska-Morstinowa Z.** Kamień i woda. (Jugosławia). Poznań 1936.
- Uhoreczak F.** Miasta w Polsce. Lwów 1937.
- Umiaśtowski R.** Granice polityczne, naturalne i obronne. Kraków 1925.
- Zakówna M.** Wołyńskimi drogami — od Horynia po granicę. Warszawa 1937.

Historia i Pamiętniki.

- Bączkowski W.** Grunwald czy Pilawce? Warszawa 1938.
- Czernawina T.** Zbiegowie z G.P.U. Warszawa 1937.
- Gołębiowski S.** Czasy Zygmunta Augusta. Cz. I—II. Wilno 1851.
- Harris F.** W pogoni za pełnią życia. Warszawa 1937.
- Hejdensztejn R.** Dzieje Polski od śmierci Zygmunta Augusta do r. 1594. Petersburg 1857.
- Kochanowski J. K.** Humanizm a człowiek. Warszawa 1937.

- Kryczyński L.** Historia meczetu w Wilnie. W-wa 1937.
- Kuczyński S.** Antymoskiewska inicjatywa Litwy w XIV wieku. Warszawa 1936.
- Materiały do dziejów literatury i oświaty. T. II i III. Wilno 1937.
- Piotrowicz L.** Cesarz August. Kraków 1937.
- Pruszyński K.** W czerwonej Hiszpanii. W-wa 1937.
- Rogowski J.** Zarys historii legionów polskich, 1905—1918. Lwów 1937.
- Rzepiński S.** Pamiętnik 50-letniej pracy pedag. 1885—1935. Kraków 1937.
- Teslar J.** Marsz. E. Rydz-Śmigły — zyciorys. Lwów 1937.
- Tobiasz M.** Pionierzy odrodzenia narod. na Śląsku. (1763—1890). Katowice 1937.
- Trocki L.** Moje życie—próba autobiografii. W-wa 1930.

Książki dla młodzieży.

- Ballantyne R.** Bohaterowie morza. Warszawa.
- Brazil A.** Nowe życie Nesty. Warszawa.
- Dickens K.** Oliwer Twist. Warszawa 1937.
- Dybczyński T.** Tajemnice Łysogór. Lwów 1937.
- Iljin M.** Czarne na białym — opowieści o książkach. Warszawa 1937.
- Kingston W.** Pod białymi żaglami. Warszawa 1937.
- Koczorowski Z.** Migawki z wakacyjnej włości. Warszawa 1936.
- Kopczewska A.** Dni chwały — powieść z r. 1610. Warszawa 1936.
- Makarczyk J.** Na morzu i o morzu. Warszawa 1937.
- Mayne Reid.** Wyprawa w Himalaje. Warszawa 1937.
- Młodości, damy ci skrzydła. Warszawa 1937.
- Olechowski G.** Na wielką wyprawę. Lwów 1937.
- Porazińska J.** Maciuś Skowronek. Lwów 1937.
- Porter E.** Panna Billy. Warszawa.
- Rozłucki L.** Młodości! wszystkiego dziedzicu. Łódź.
- Verne J.** Przygody ucznia filozofa Wanga. W-wa 1937.
- Wandyczowa S.** Fula w V klasie. Kraków 1922.
- Wardasówna M.** Maryśka ze Śląska — powieść lotnicza. Warszawa 1937.

Literatura piękna.

- Morcinek G.** W najmłodszym lesie. Cieszyn 1937.
- Nowakowski Z.** Wymarsz. Kraków 1937.
- Piasecki S.** Kochanek Wielkiej Niedźwiedzicy. Warszawa 1937.
- Rostworowski K. H.** Pisma t. II. Warszawa 1937.
- Stendhal.** Czerwone i czarne. T. I—II. przełożył Boy. Warszawa 1921.
- Undset S.** Olaf, syn Auduna na Hestwiken. T. I—II. Warszawa 1937.

Adres Redakcji i Administracji: Wilno, Wolana 10, Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego wynosi 6 złotych, półrocznie 3 zł, kwartalnie 1 zł 50 gr. Cena numeru pojedynczego—60 gr. Należność należy wpłacać wyłącznie na konto czekowe P. K. O. nr 703004.

CENA OGŁOSZEŃ: cała strona zł 80, 1/2 str.—zł 45, 1/4 str.—zł 25, 1/8 str.—zł 15.

Tłoczono z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego
w Drukarni Artystycznej GRAFIKA, Wilno, Tatarska 22, telefon 13-69.

